

GLASNIK.

Lepoznansko - podúčen list.

List 1. V Celovcu 1. januarja 1868. Letnik XI.

Na straži.

(Balada; zložil Fr. Levec.)

Že polnoči odbilo je;
Pod črnim zidom Mantove,
Po straži mirno zvest vojak —
Koraka semtertje.

„O sam Bog vé, kakó je to,
Srcé mi je takó težkó,
Saj vendar pravijo, da skor
Končana vojska bo“.

To reče ino postojí;
Premišlja tiste srečne dni,
Ki bo doživel jih domá,
Ko cesar mir stori.

„Dežela kranjska, lepi kraj!
Najlepši zdiš se meni vsaj,
In vendar nekaj že svetá
Obhodil sem dozdam“.

„Za Savo gori tik poljá
In blizo temnega lesá
Je moj preljubi rojstni kraj —
Oj, tam sem jaz doma“.

„Ko vrnem se, kakó vesel
Bo stari oče me objel;
In jaz pa gospodarstvo tud
Z veseljem bom prevzel“.

„Tam bom oral, tam bom sadil,
Zeleno trav'co bom kosil,
Tam gospodaril in lepó
Živino bom redil“.

„Pred vsem pa me županova
Vesela bode Rezika;
Že predno sem na Laško šel,
Se ž njó zmenila sva“.

„Ino v adventu en večer
K županu pojdem snubit hčer,
Saj dobro vem, da delal mi
Ne bo župan ovér“.

„Očetu bom poboljšek dal,
In da bo mož tud' kaj vsejal
Mu k bajti gori za mejó
Še njivo bom dodal“.

„Doma pa jaz bom gospodar.
Ino pred pustom pred oltar
Popeljem svojo Reziko;
Oh, to bo srečen par!“

Pa iz zakotja kakor bes
Lah divji plane na-nj in ves
Nož mu porine do srcá:
„„Prokleti nemški pes!““

Doktor Karbonarius.

(Povest iz prejšnjega stoletja; spisal J. Jurčič.)

I.

Zima! Precej obilo število poetov je že bilo, ki so te s tvojo prijazno tovarišico pomladjo vred opevali, poetov največ praznega srca, ubožnega duha! Vsi ti dobri ljudje pa so gledali le manjši veseli profil tvojega obraza; nadloge pa in težave, ktere velikemu delu sveta navaljuješ, prezrli so s tisto malomarnostjo, kakor učejnjak, ki je v bukve zarit pripovedajočemu hlapcu, da hiša nad njim gori, mirno odgovoril: povej to mojej ženi, jaz se ne pečam za gospodarstvo. Da, ko bi bil meni dan božji dar pesnikovanja, jaz bi te prepeval, toževaje kakor sveti Jeremija in godernjaje po šegi nepokornega proroka Jona. Kakor se je prorok Jona jezil nad posušeno bučo, jezil bi se jaz nad teboj, da krčiš in dremotiš prste ubozemu pisalcu, kriviš vrat hitremu popotniku, siliš ga, da skriva roke in ušesa, stresaš ude ubozega plebejca, prazne mošnje itd.

Huda zima je bila v Ljubljani leta 1715 meseca decembra, in ko bi bil človek, ki je pozno zvečer po starem trgu šel, živel v današnjih časih in razmerah, morda bi bil ravno tako mislil, to se vé — če ni kaj bolj važnega imel premišljevati.

Sneg je bil debel in sv. Elija ga je še z obema rokama sipal z neba. Burja je brila okrog oglov in metala mrzlo sneženo zrnje poznemu mladeniču v obraz. Bil je kacih dvajset let star, čedno pa zanemarjeno opravljen, velike, precej tenke rasti, in ko je ravno mimo slabo brleče svetilnice šel, obseval je njen svit čedno obličje, Na koncu starega trga postane pri oknu nizke hiše. Od znotraj je bila luč. Spne se, stopi na prste in gleda v izbo.

Kmalu pa ga zapazi ponočni čuvaj, ki je ne daleč proč na straži stal in misleč, da je morda kak tat, približa se in godernjá: „Že spet ta študent. Kaj hodi sem prežat? — Alo, spat, spat prijatelj! Prehladil se boš.“

Mladenič se malo preplašen obrne od okna, pa čuvaja spoznavši pravi jezno: „Sova, ti pojdi spat. Ali češ morda prec tu v snegu ležati?“ „Nu, nu le z lepo, počasi, le nikar precej rasti. Jeza škoduje.“ Kaj bi djal ti, kako bi gospodje učeniki gledali, ko bi jim tako kdo povedal, da učenci po noči okoli lazijo in na oknih ministrirajo, kaj?“

Tega se mladenič zboji! Godernjaje se zavije in počasi odide rekoč: „Le poskusi me tožiti! Če imaš devet kož, prišel ti bom do živega.“ Ko mladi ponočnjak za oglom zgine čuvaju izpred oči, stopi ta k oknu in pogleda v izbo. „Ahá, vedel sem. Gospodku se v glavi vrti zarad tega dekleta.“ Stisne svoje orožje pod pazduho in z navadnim korakom ponočnega čuvaja gre v nasprotno stran.

Mi ne gremo za njim. Pogledimo rajše v ono izbo.

Dve osebi ste notri. Stara žena leži v postelji. Suha je in bleda, bolezen se jej na obličji pozna, ko bi se že ne čuli pogosti žalostni zdihi in stoki.

Ne daleč od nje sedi mlada deklica in šiva. Ta šivilja je nenavadne lepote, v čarobnej dobi ženskega življenja; ko devica, podobna prvej pomladnej roži v svitlej jutranjej rosi na solncu, razvija svoje čudeže. Lice je bledo ko lilija, plave oči so solzne, zlati lasje počivajo v kitah na tilniku. Večkrat od svojega dela pogleda proti postelji in vprašuje bolnico, ali jej je česa treba, potem pa, če starka ne odgovori, zopet glavo pobesi.

„Mrzlo je“, pravi bolnica.

Deklica vstane in starko odene. Potem zakuri peč — z zadnjim polenom.

„Zdaj mi je prevroč“ toži zopet čez nekaj časa.

„Ali vas čem razodeti, mati?“ vpraša deklica.

„E pusti. Kmalu me bo grob ohladil. Umrla bom, Lojza! Hudo mi je. Morda ne bom jutra dočkala.“

Hči prime materino suho roko in joka.

„Ali vam smem iti po zdravnika, mati?“

„Noč je, kam!“

„Ni me strah, naj grem, saj ni daleč“, pravi hči in se ogrne.

„Ne, ne! Zdravnik se mora plačati, denarja ni.“

Deklica sili. Pravi, da bo delala in šivala še bolj, da se zdravnik plača. Starka odkima in tako zopet obe molčite.

Čez kake pol ure bolnica zaspi. Smrtna bledest je bila razlita po velem obličji, sapa težka.

„Ko bi nocoj umrli, križani Bog! Morda bi zdravnik pomagal, ko bi precej prišel! Vse življenje bi se kesala, da nisem šla po-nj“, misli deklica.

Ali zunaj je noč, sneg gre, nobenega človeka ni že na ulici. Kterega sedemnajstletnega dekleta ni strah pozne ponočne poti? Tudi Lojza se zgané, ko pogleda skozi okno. Pa otročja ljubezen je večja, ko strah. „Bog me bo varoval“ pravi, ogrne se, pogleda spečo mater, potem pa odide tiho iz izbe na ulice ven.

II.

„No kam, kam?“ vpraša ponočni čuvaj, ki je ravno mimo hiše nazaj prišel in zagledal deklico, ki je vrata za seboj zapirala.

„Ov, lepe deklice po noči okrog! Pa ne, da bi šla za prepovedanimi rečmi! Bog nas obvaruj!“

„Mati so bolni, po zdravnika bi rada šla“, odgovori Lojza boječe.

„To pa to, ne zameri. Ravno sem nekoga od okna tū prepodil, zato sem te lahko dolžil.“

Deklica se ustraši.

„Od našega okna?“

„Od tega-le. Pa zdaj je že spat šel, nič se ne boj.“

„Spremite me, strah me je, prosim vas za Boga!“ pravi dekle.

„Ljubica moja!“ odgovori stari, „jaz bi prav rad šel s teboj, ali od tega kraja ne smem proč. Le pojdi, nič se ti ne bo zgodilo. Ko bi kaj bilo, nu, pa zavpij, in če bom slišal, pridem ti na pomagaje. Ali pa nazaj pojdi na gorko, pa tečeš za dne po zdravnika.“

„Moram iti zdaj“, reče dekle. Glas se jej trese in čuvaj vidi solze v njenih očeh.

„Revica! smiliš se mi, ali s teboj ne smem in ne morem. Po ktereга zdravnika pa misliš iti?“

Deklica imenuje ime zdravnikovo.

„Ov, ta stanuje daleč, na onej strani mesta. To ni pametno tako daleč hoditi. In jaz tudi ne vém, če bo hotel iti zdaj po noči v burji in snegu. To so nevstrežni ljudjé, bogatini! Za jutri ti bo obljubil, nocoj pa ne bo šel iz postelje. Pojdi, poskusi, Bog ti daj srečo.“

Rekši jej hrbet obrne. Komaj je bila deset stopinj od njega, kliče jo nazaj: „Počakaj, rožica, počakaj! Kako da se nisem popred domislil! Po rusovskega doktorja pojdi. Ali si že slišala od rusovskega doktorja?“

„Nisem.“

„Še ne? O jeminej, saj že vsak otrok vé o njem. Ta ti je mož, kar se pravi. On vé več, nego drugi mislijo. Precej ozdravi bolnika, če le hoče. In prav dobrega srca je mož in usmiljen do ubozih. Prav po volji božjej je učeni mož. Ti kar k njemu pojdi! Ali veš, kje stanuje rusovski doktor?“

„Ne vem, prosim vas povejte mi, mudi se!“

„To je, da se mudi, to se vé! Le teci. Glej tam za ogлом se zaviješ in greš potlej naravnost. Ko prideš do mosta, pojdi še tri hiše na desno. Pri tretjej hiši nad štacuno svetilnica gori, tam potrka in vprašaj za rusovskega doktorja. Pa ga prosi, reci tako in tako je, prosim vas, reci, mati so bolni, na smrt bolni, reci, in — —“

„Že vem, hvala!“

„Stoj, stoj, da ti povem, kako mu je ime. Zakaj eni pravijo, da je iz Rusovskega, to je tam za krvavim morjem nekje, kakor pravijo, — drugi pa govore, da je Kranjec in je samo na Rusovskem bil prvi za cesarjem, ker je cesarja zdravil . . .“

„Drugokrat boste povedali, jaz grem, tretja hiša pravite?“

„Tretja od mosta. Pa potrpi no, da ti ime povem; čakaj, kako se že hudimana piše? Korbo — Korbo — — slišal sem, pa mi na um ne pride — —“

„Pa bom zvedela“, pravi dekllica.

„Le čakaj, že vem. Korbonarjušt, Korbonarjušt, dà, tako nekako mu pravijo. In prav učen je in star in dober. Le teci in prosi ga.“

„Hvala!“ Dekllica steče ob hišah.

„Lehko noč ti Bog daj!“ vpije čuvaj za njo. Sam s seboj pak se meni in pravi: „Céntajme, dobre oči ima oni študent in dober nos pod očmi! Dekllica je lepa, da bi sam hudiman dober postal, ako bi jo videl. In nedolžna je še, kakor nov cekin. Hm, bodem

gledal, da ne bo ono študentovsko seme trap lovilo tod okrog po noči. Mlad svet, mlad svet, i jaz vem, kakov sem bil nekdaj. Vse poredno in nič prida in zapeljivo. Hm!“

Deklica je bila prišla že blizo mosta. Nihče je ni srečal, nihče došel. Luči že ni bilo nikjer videti po oknih. Strah, ki jej je od kraja stopinje pospeševal, preide jej, kolikor bliže je bila onej hiši, katero jej je čuvaj naznamoval. Bila je komaj še za streljaj daleč od te hiše.

Zdajci zagleda, da je na drugej strani ulice človek, ki jo opazuje in ravno tako hitro hodi kakor ona. In glej! v tem hipu gre čez ulico proti njej.

Deklica obstane. Bežati ne more, klicati ne. Spozna človeka. Bil je tisti študent, kterege je videla, kamor je šla, v cerkvi, pod oknom in povsod. Strah se jej nekoliko zmanjša, pa vendar stopinje pospeši.

„Nikar se me ne boj. Pred se bode meni kaj žalega zgodilo kakor tebi. Kam greš? Ali te smem spremiti?“ vpraša mladenič.

„Ne, ne“, odgovori deklica in jame še bolj hitro stopati. Vsiljeni spremljevalec jej je bil vedno na strani.

„Ne podi me od sebe, lepa deklica! privošči mi neizrekljivo srečo, da sem blizo tebe.“

Ob enem je kakor nehoté roko stegnil, da bi jo malo ustavljal v prehitrej hoji.

„Pustite me!“ reče devica ter jezno pogleda mladeniča.

„Ne ene prijazne besede? Tudi če nisi dobila pisem, ki sem ti je pisal, morala bi vedeti, da te ljubim, kakor te ne bo in ne more nihče ljubiti. In vendar mi še ne pustiš, da bi vštric tebe šel.“

Deklica ne odgovori ničesa. Prišla sta bila do prave hiše. S kladvom, ki je bilo na vratih pripeto, ona na vso moč potrka. Strast, ki je kipela iz mladeniča, ta jo je strašila, — zakaj, tega ni vedela. Bil je menda tihi glas nevedne naravne nedolžnosti.

„Vsaj roko mi daj, da mi ne zameriš.“

„Pojte! proč! Kaj bo, če me kdo vidi!“

In ni se branila, ko jej je roko stisnil, bodi-si, da bi ga od sebe odpravila, ali — Bog vé kako in zakaj.

Ključ v vratih zaškriplje, mladenič tiho odskoči in odide ob zidu. Stara ženica odpre vrata na pol in pokuka, kdo je. Vidé mlado devico, vpraša jo, kaj bi rada.

„Ali ne stanuje v tej hiši imeniten zdravnik, doktor — — imena ne vem“, vpraša dekle.

„Karbonarius se mu pravi, to je po rusovsko.“

„Jaz bi rada govorila s tem gospodom?“

„Dete moje, ali ne veš, da je že prepozno! Še po dnevi se ne pečajo ta gospod radi veliko z ljudmi, nikar pa po noči. Še obgovori me ne, če mimo gre. Ne bo nič, le jutri pridi.“

„Jaz ga bom prosila na kolenih in uslišal me bo. Pravijo, da je dober gospod; lepo vas prosim, pokažite mi, kje je njegova soba.“

„I no, pa pojdi. Saj še svetijo. Prva vrata po stopnicah gori.“ Deklica pozvoni. Srce jej nemirno bije. Ali bo pač tuji človek tako usmiljen?

Duri se od znotraj odklenejo in odpro. Velik mož, v dolgej črnej nočnej hali, s svečo v roci se pokaže. Deklica mu pové svojo prošnjo. Gospod odgovori, da so še drugi zdravniki. Naposled vendar ginjen po dekličini prošnji reče: „Stopi v sobo in majheno potrpi. Koj pojdem s teboj.“

Dekle se domisli, da je mater pustila doma brez potrežbe. Rada bi se bila vrnila pred zdravnikom, toda morda bi se skesal, morda bi ne našel hiše. Ne reče ničesa, stopi v sobo. Tukaj jej gospod da stol, in ona se vsede. Ko je nekaj pisanj pospravljajl z mize in potem iz velike omare razne steklenice iskal, izpraševaje, kako bolezen ima mati, utegnila ga je deklica opazovati.

Zdel se jej je kacih šestdeset let star. Lasjé so bili sivi, nad visocim čelom precejšna pleša. Čez ves obraz je bil razlit mir, kateri znači moža, ki je popolnoma ukrotil strasti in si določen namen postavil v svojem življenji.

Ko je doktor oblekel svoj kožuh, zdravila spravil in palico dobil, djal je deklici: „Zdaj pojdiva.“

Poprej ni bil deklice v obraz pogledal. Ko jej je zdaj z lučjo nasproti stal, obstrmel je. Nekaj sekund je deklica zastonj čakala, da bi odprl duri.

„Kako ti je ime?“ vpraša jo naglo.

„Alojzija.“

On zmaje z glavo, pa jo gleda neprenehoma. „Čudno“, pravi in vrata odpira.

„Kaj so tvoji starši?“ vpraša jo čez nekaj časa zunaj na ulici.

„Oče so umrli. Kupec so bili — pa v zadnjem času nesrečni.“ Zadnje besede je govorila bolj tiho. Težko je človeku, svojo revščino razkladati.

Bolnica se je bila ravno zbudila, ko je hči z zdravnikom prišla. Izprašal jo je na tenko, potem dal nekaj zdravil in obljubil, da bo jutri zopet prišel. (Dalje prih.)

Poslanica Svitoslavu.

(Zložil A. Umek.)

<p> Ak nevihta s cvetjem bil potlačí, Ko k neúri se nebó oblačí, Cvetka več h krasoti se ne zdramí, V nič izgublja se v prsteni jami. Tega ne premorejo vetrovi, V temnem ki obzorji nam bučé, </p>	<p> Da majó primorski se bregovi Ter upada žalostno srcé. Naj v močvirje revščina pogreza, Mir kalí viharjev strašnih šum, Nateguje že pogube peza: Vstaneš, da le dviga te pogum! </p>
---	--

Al spominjaš se nedavnih časov, Tenek, mrzel je visoki zrak:
 Drznih misli, milo vbranih glasov Iz podnebja vzhodne tužne zore
 Ter naklépov jasnih dni — ne vem. Vrne se — ker sam preslab — junak.
 Da v nekdanjosti so potonili, Stoj prijatelj! dalje se ne trudi,
 Da po zvezdah vzore smo lovili, V velikanskem volja naj veljá!
 Dobro veš, ne bom te žalil s tem. Dovršenim delom svet se čudi,
 Lastno mladim duhom je letanje, Dobrim malokdaj podpore dá,
 Da-si gledajo življenja tmine Marsiktero skrito v prsih mine
 In poznajo dosegljive čine; Kakor mana v cvetji sred ledine. —
 Al prijetne so mladostne sanje!

Dragi Svitoslav! vremena dvojna Dragi, stopi spet na pot nekdanjo,
 Skupaj sva živela prejšnje dni, Kak smo te prijatelji veseli!
 Razdrobila pa je doba bojna, Pusti vzorne misli; sladko sanjo,
 Srečne družbe blažene vezi. Boljših časov bomo doživeli;
 Mrak na zvezdo tvojo se priplazil, In če up še bolj nas opehari,
 Na srcé udríhal je obup — Vest poreče, kedar bomo stari,
 Jaz sem za brlečo lučjo gazil — Da v rečéh smo majhnih zvesti bili,
 Malo da te ni omamil strup. Ak' velicih nismo dovršili.
 Ali moško velikost v največi Torej Svitoslav, po gladkej poti
 Meri ti pokazal tudi v ječi — Krepko in ponosno dalje hodi;
 V jarmu si najsilniših težav: Naj bliščoba viša te ne moti,
 Z drznim skokom urno do višav Po resničnosti naklépe vodi,
 Dvigneš se najlepšega namena: Kedar vabi — vleče te k viharju,
 Bratom greš razjasnovat vremena! — Beži od omotnih preč višin,
 Pusti vsemogočnemu vladarju,

Trnjevi so potje prek Balkana, Česar ne premore smrtni sin, —
 Najbritkejša je krivice rana, Radost srce mlado naj napaja,
 Drugič reši naj Mesija svet! Mir delavnost moško naj navaja,
 Kdor dovršil bi njegove čine, Večna volja kar veli, zvršuj.
 Prvi bil junak bi zgodovine, Pomni rad nedavnih lepih časov,
 Njemu gre najviše slave cvet. Drznih misli, milo vbranih glasov:
 Al kraljiček kviško delj ne more, O naklépih vročih dni — miruj! —

Gostinja.

(Novela, spisal Fr. Celestin.)

I.

Kaj neki pomenja veselí hrup pri Vehovcu, ki se danes tako glasno razlega na ulice? Saj na oklicu ni bilo nobene, od kar je Vrbovčeva Neža ženinu izpred oltarja ušla; in vendar v pilnici renčí bas, poje klarinet in vriska trompeta, in nori Šimen piska na postranici, pleše po enej nogi s polnim poličem na glavi, kedar za trenotek pojenja ples, in vaški fantje vriskajo in dekleta se jim smejó.

Je-li mati Vehovčevka pomladila se, da tako urno in veselih lic nosi bokal za bokalom na mizo in v eno mór opominja: „Dobre volje bodimo, in pijmo ga, saj ga je Bog dal!“ in zakaj potem tako urno teka v gosposko izbo? Dá v gosposko izbo, kjer v delavnikih pokušajo gospod fajmošter in gospod kaplan domače vino iz najbolje gorice v okolici, in kjer je za tuje goste pripravljena vedno čedna postelja. Saj le-sem ne vidiš stopiti leto in dan vaškega očanca; danes pa sedé okoli velike mize zbrani očetje in matere vaške, in oče Vehovec stisne sedaj staremu očetu sivih las, ki se mu glava kar trese, velo roko in mu pošéptá: „Kako sem vesel, da ste prišli, ljubi oče!“ sedaj seže v roko mladej ženi, ki se je bila omožila iz vasi in jej pravi: „Zlata si vredna, da si prišla iz une fare še k nam!“

Na gornjem koncu mize, kjer je na steni podoba matere božje, pri ktorej gorí vedno lučca, tam so tri mesta prazna za gospoda duhovna in za učitelja; na četrtem mestu pa sedi že četrta imenitna oseba vaška — trgovec Zajček. Prišel je bil pred nekimi leti iz Zagreba s svojo ženico in se vstanovil sredi vinskih goric. Mislil bi lahko kdo, da je storil to, cené dobro kapljico; pa gospod Zajček bi mu odgovoril brž, da ga ne more videti več, ko eno ali dve kupici, in da bi si štel v največi greh čez merico ga le kapljico pokusiti. Iz prva so se čudili tej posebnosti njegovej, in si jo razlagali tako in tako; s časom pa so se je privadili. Gospod Zajček ni bogat, kakor navadni ljudjé, on nima ni cvenka ni blaga obilo; a s srebrom okovana ogromna pipa, ki seže malemu gospodu z dolgo cevjó ravno do tal, da jo mora zmeraj držati, ta je vredna tri sto goldinarjev. Njegovej štirioglatej uri je cena dve sto kron, in svojih dolgih brk pod nosom ne bi dal za ves svet. Res je torej, da je lahko ponosen; da se le redko meša med ljudi, kdo bi mu zameril? Tudi si je poredna mladina vaška šepetala, da gospod Zajček še brati ne zna.

Danes pa je vaški trgovec posebno dobre volje. Jel je že hrvaški „divániti“ in peti, kar se je le vsako leto k večemu enkrat primerilo, če je bila posebno dobra letina za vino. Očanci in mamicice so se mu polagoma smejali, ker prenaglasno se niso upali smejati gospodu Zajčeku. Na enkrat pa utihne dobrovoljni trgovec, jame gledati na mizo, vrteti sedaj z desno, sedaj z levo roko, in časi pogleda od strani očeta Vehovca in se mu skrivnostno nasmehne. Šepetali so si okoli mize, da gospod Zajček misli kaj posebno lepega, in niso se zmotili. Kajti urno vstane, plane po polič in naliva polno kupico, da je vino teklo po mizi, in o joj z mize tudi po belih prazničnih hlačah. Pa gospod Zajček se danes ne zmeni za veliko škodo, ampak priklone se najprej vsem pri mizi in potem posebno še očetu Vehovcu, na pol zatisne mala očesa in reče:

„Moja gospoda! (tako je začénjal v vsaki družčini imenitnej ali neimenitnej), zbrali smo se, saj veste, da bi popivali, ne, hotio sam kazati, da bi počestili našega očeta Vehovca. Danes je za nas

vesel dan, ker danes nam je dal oče Vehovec, ne, hotio sam kazati, nam je dal Bog oče očeta Vehovca. Oče Vehovec, živio vas Bog!“

Vsi so veseli vstali in gospodarju napivali, in mu želeli, da bi še mnoge krati praznovali vsi vkup rojstni dan tako veseli.

Glasno napivanje je privabilo tudi skrbno hišno mater v gosposko izbo. Molčé je gledala veselo družbo en trenotek, ozirala se posebno na svojega moža, in potem zamižala nekoliko, ko da bi se hotela nečesa spomniti, in zdihnila prav globoko. Kaj jej je pač prišlo na misel? Nemara časi pretekli, ko je obema še cvel veseli čas mladosti? Pa, kaj bi ugibali, saj mati Vehovčevka se spet smehljá, stopi k svojemu „očetu“, položi mu na ramo roko in pravi: „Oče, z menoj pa ne boš pil?“

„Kaj še,“ odgovori norčevaje se, „človek bi menil, da ga danes ne bova si napivala, ravno zato ne, ker si ga vsaki dan,“ in vesel napije mož ženi.

„Raca na vodi!“ reče na to, oziraje se po družbi, „kje tičí moj Vilko? — Kaj ne sosedje, to je čudno ime? Jaz sem se ga branil na vso moč, toda tu ste pa enkrat moja Neža in njena gosposka botra nosili hlače. Komaj smo djali črvička v zibel, že so na-me vrele babnice: Oče, kako mu bomó pa djali, fantiču? Jaz se vé sem rekel: Jaka, Janez, France ali pa Vrban mu recimo, kar se oglási prav tenko grajska kuharica, ki je moja Nežico učila za gospodo lonce predstavljati. Preč je bilo. — Pa moj Vilko je le korenjak, lejte ga, le-sem jo maha. Ali ste že kedaj brhkejemu rezali suknjo, gospod Zajček? — Raca na vodi, Vilko, kam si se bil izgubil na svojega očeta godú dan?“

„Gospod učenik mi je že davno obljubil novo knjigo o vino-reji, danes pa sem šel po njo,“ odgovori pristopivši mladeneč.

„Ej, ej, kaj praviš? Gospoda nas bo učila trte saditi? Ne verjamem ti skoraj, če si tudi se učil v mestu, da bi bil gospod, kakor je mati hotela. Jaz ti ničesa ne očitam, pošten kmet tudi še sedaj nekaj veljá, če tudi nimamo več belih dvajsetic. Jaz sem previl tvoji materi in sem djal, da ti gosposko ime ne bo sešilo gosposke suknjice; pa ona je le molila in molila ter šmarne petice nosila na Sveto Goró, da te je — privabila domú. — No, no, ženica, kaj zdihuješ, saj veš, da bi bil nama skoraj umrl v mestu. Zares veselil sem se že časi — nove maše. Kdo pa bi za nama njive obde-loyal, kdo bi skrbel za najine vinograde? Tuji ljudjé bi za zapeč-ko kom čepeli. Tega si vendar ne želiš, Neža?“

„Naj se zgodi volja božja“, zdihne mati in ljubo pogleda čvrstega sina.

Veselo kramljaje so ostali do večera pri mizi. Ko pa odzvoni „Ave Maria“, jeli so vstajati. Oče Vehovec je še klical šentjanževca, mati pa je prijateljicam dajala potičice in drugih ostankov rekoč: „Nesite otročičem domú, da se bodo spomnili, da je bil danes pri nas vesel dan.“

Iz gosposke izbe so odšli že vsi; le gospod Zajček se je še zahvaljeval gospodinji in pokušal še polič najboljšega, ki mu ga je

dala gospodinja. V pilnici pa je brenčal še zmeraj bas, klarinet še vedno pel, in trompeta je vriskala nevtrujena, nori Šimen je plesal še po enej nogi s poličem polnim na glavi in na postranico piskaje, in mladeniči so ukali in deklice se jim smejale.

Oče Vehovec je zadnjemu sosedu stisnil roko in mu želel: lahko noč! Postal je še nekoliko na pragu, ozrl se na zvezdato nebo, potem pa k sosedu Jordanu, ter je postal resen, skoraj otožen. „Bila sva nekdanj prav dobra si,“ mrmral je na pol glasno, jaz nisem strpel pol dne, in ti si tudi rad mene poiskal. Sedaj pa nisva govorila že dokaj let, in na današnji dan me najdejo vsi sosedje, le tebe ni nikdar. Jel si hoditi svoje poti, ljudje so te dolžili marsičesa, jaz sem te svaril, in to je naju razdvojilo. Obogatel si, kakor pravijo, pa jaz menim, da pošteno. Ali mi ni pravila ravno danes Hrastnikova, da ljudje govoré, da moj sin rad vidi tvojo Ciliko? Zakaj sem se prestrašil nekako te novice? Ali ne bi končala ona najine jeze? Pravijo sicer, da je dekle ošabno, in meni se zdi tudi taka, pa potrpel bi, da le ne bi očital si vsaki dan, lej, sošed tvoj, nekdanji prijatelj, te sovraži, menda edini na svetu.“

Tu pa prestriže samogovor očetu Vehovcu gospod Zajček, na stopnicah slovo jemaje. Imel je posebno navado, da je slovo raztezal rad prav na dolgo, če ga je le nekaj čez navado prej pokusil. V veselje gospodarjevo se pa trgovec pri njem ni po navadi mudil, ponovil je le še enkrat svoja voščila, zahvalil se in jo mahnil proti domu.

Čeravno je bilo stanovanje njegovo komaj dva streljaja oddaljeno, gospodu Zajčeku se nocoj ni hotela hoja pospešiti. Obstal je časi, roko na čelo djal, najbrž v znamenje globokega pomišljevanja, in na to jezno butal se ob čelo in djal: „Kaj pa ti je, Zajček? Lej ga vraga, saj nisi pijan, saj si ga samo pokusil!“

Nikdo ga ni čul še, da bi se bil vdal, da ga je pil. On je trdil le, da ga pokuša. Če je šel mimo kakega hrama, in so ga klicali k sebi, šel je rad. Ponujenega vina se je komaj doteknil. Toda, Bog varuj, da bi mu bil kdo kupico vzel, čutil bi bil pri tobaku trgovčevo zamero. Pustili so ga najraje, in ko so bili drugi v najboljem pogovoru, praznil je gospod Zajček pridno kupice.

Če ga je potem domú gredočega kdo vprašal: „Ali ste ga srknili nekoliko?“ djal je prav resno in počasi: „Prijatelj, motiš se!“ Domá pa so se vse te umetnosti razpršile kakor dim o vetru pri prvi besedi: „Ali si spet pozabil oblubo?“ in nekteri celo trde, da je žena rabila tú časi vatlo, pa ne za mero. Pa to je pač le iznajdba starih devic. Gotovo pa je to, da Gospod Zajček nikogar ni ubogal tako, kakor svojo ženo.

Domú se bližaje jame zakasnjevati stopinje, kakor tudi vojak počasneje stopa proti mestu, kjer čuti vraga. Sem ter tje je prišla kaka misel, posebno grozna, tudi na jezik: „Zajček, Zajček, danes si se vjel — huda bo huda — Sem že katero poskusil, pa bom tudi to. Zakaj mi je pa dovolila, da sem šel k sosedovim? — Da bi le preveč ne godernjala! — Sedaj sem pred durmi. — O joj ko bi mi

ne odprla! Kaka sramota bi bila za ubogega Zajčeka! — Lepo jo bom prosil. — Katrica, jaz trkam, tvoj Zajček!“

Pustimo ga trkati, odprla mu bo gotovo gola dobrosrčnost ženska, in priporočimo ga njegovemu zvestemu angelju varhu.

II.

Z jutrom se je vrnilo v vas navadno vsakdanje življenje.

Pri vodnjaku so se dekleta veselo menile, kakor druge dni, glavice stikale, na tihem šeptale, na to glasno se smejale, pa hitro obmolčale, če je prišel mimo kak fant, ki jim je bil po všeči.

Med vsemi najlepša in najglasnejša je bila Jordanova Cilika. „Ali si videla včeraj v cerkvi Anico“, djala je tovarišici Alenki, molčečej mladej deklici, ki jo je pa ravno zarad molčečnosti dražila Cilika, „si-li jo videla, kako je imela pečo zavezano, kakor stara gostinja. Pa kaj se ti meniš za take posvetnosti: svetnica ti!“

„Res, res“, odgovori jej Alenka, „slišala sem, da so nekje v cerkvi gospod djali, da je sam bog nasvaruj to šego spravil med nas, da si delamo pri pečah tiste rožičke, in da je to pregrešno.“

„Kaj bo pregrešno!“ pravi smeje se Cilika, „ko bi marala za to kaj posebno, noben fant me ne bi pogledal.“

„Molči o tem, lepo te prosim; — če ne — dobile bove tako pokoro, da jo bo treba moliti zvečer v postelji še dve uri, ko bodo že vsi drugi pospali!“

„Marsiktera bi jo z nama molila, ha ha, ko bi bili tako ostri pri spovedi!“ odgovori Cilika.

Na to obmolčite obé.

Cez en čas reče zdihovaje Alenka: „Ti si pač srečna!“

„Zakaj?“ odgovori Cilika.

„Ti si bogata, oče ti dajo, česar poželiš, in pa najčedniša si v fari“, pravi dalje Alenka, ki se z nobeno teh lastnosti ponášati ni mogla — ni s premoženjem ni z lepoto.

„Saj ti tudi ne boš zadnja, če bo treba doto šteti, in videla sem tudi, da se marsikteri rad ozre po tebi“, tolaži Cilika tovarišico, ki se jej je bila posebno prikupila ravno kar.

„Zastran dote naj bi že bilo“, pravi deklica neprepričana popolnoma Cilikinih besed, „unega pa ne morem verjeti. Ali si res videla koga?“

Priprostemu vprašanju se glasno nasmeje Cilika, da so se vse na njo ozrle. Anico pa je oblila rudečica, pomignila je tovarišici, da naj je ne izda, in prav urno mencala perilo. Iz zadrege pa jo reši deklica, ki je nesla mimo naročje rastlin. Hotela je kar naprej, pa vse jo brž obstopijo, in Cilika, navadno prva pri kakej norčiji, prime deklico za roke in jo vpraša smeje se: „Minče, kje si bil?“

Na to vprašanje odgovori dekle s tem, da se skuša strastno Ciliki iztrgati iz rok. Zelišča jej uidejo na tla, kite se jej razpletó in črni, dolgi lasje jej obspó obraz in rame. Vidé, da se ne more izpuliti, jame tuliti na ves glas.

„Povej, kje si bil,“ vpraša jo poredna Cilika, „pa te pustimo.“

„Od kedaj sem jaz možki?“ ihté komaj jecljá dekle. Tem besedam se vse na glas zasmejó, če tudi se jim je že smilila deklica. Kdo se jej pač ne bi bil smejal? Ogorela lica, nekako divji glas, in sploh vse njeno vedenje, jemalo jej je tako vso nježnost, da je bila zares bolj podobna zanemarjenemu fantu, ko mladej deklici.

Vse to, in ker se ni pečala za tovarišice svoje, ampak rajše metala se s pastirji na paši, po kozah in med rogovi volov jezdarila, pridobilo jej je imenovanje možko. Bilo jej je to nekaj časa ljubo. Ko pa je opazila, da se le norčujejo ž njo, jezila se je prav hudo. Ogibala se je potem tudi prejšnje družčine, in lazila sama cele dni po gorah in strmih stenah, iskaje zelišč za staro mater.

Videli so jo tudi po noči okoli tavajočo, in brez strahú je nagajala sovam, in nikdar jej ni nobena žalega storila. To je bilo ženicam vaškim nov dokaz, da mali škrat, kakor so jo imenovali, več vé, nego drugi navadni človek. Te misli je deklica še bolj utrjevala s tem, da je gotovo vsakemu ubrala ktero, da je ni brž pozabil, če jo je kdaj razdražil.

Jele se so tudi sedaj bati njenih plamenečih očí, ko je Cilika le ni hotela izpustiti. Po naključji pa pride ravno tú Vehovčeva mati na vodo. Vidé poredno nagajivost Cilikino, razdražena pravi: „Sram vas bodi!“ in Cilika brž izpusti deklico. Kakor splašena srna je tekla Minica proti domači koči, ves čas jokaje in zmerjaje vaše dekleta tako, da so jo brž pobrale vse z vode. Alenka in Cilika ste bili zadnji.

„Materi Vilkovi se nisi prikupila“, pravi Alenka Ciliki; „videla sem, da te je prav nejevoljno gledala“.

„To mi pač ne bo spanja motilo“, pravi Cilika in nekoliko zarudi, „ona nas že od nekdej ne more, in če tudi Vilko, kakor ljudje pravijo, mene rad vidi, premislila si bom, in če pojdem v uno hišo, bodem tudi jaz gospodinja. — To pa me draži zares, da je za to beračico le besedo spregovorila!“

„Varuj, varuj, da ti una copernica ne naredi še, da boš želela si ga, pa ne bo maral za té!“

„Ne skrbi me, imam jih na vsak prst deset, če le pomignem“, odgovori ošabno dekle, zadene in odide s perilom.

Anica se odpravi urno za njo in tiho mrmrá: „Bog se me usmili! Zjutraj, ko sem vstala, molila sem pet očenašev in pet češčenasmarij, da bi se vsaj en dan zdržala, ter ne bi mislila ni govorila nič posvetnega danes. Oj kaj bo!“

III.

Stara gostinja je stanovala s svojo vnukinjo Minico tik vasi v malej koči. Po hčerinej smrti je vzela malo Minico k sebi. Oče jej je bil že prej umrl, in tako sirota ni imela nikogar na svetu, kakor staro mater svojo.

Ko sliši starka jok in krik svoje Minice, vznemiri se in naglo skoči izza peči, ob enem pa glasno zajavka: „Joj meni, kje je palica moja? — Nesrečno dekle, saj pravim, še v grob me bo spravila! — Minica, slišiš, nehaj vpiti in daj mi palico, da pogledam pri oknu, kaj imaš!“

Ali Minica je preslišala besede stare matere, in kričala še dalje s praga, če tudi že nobene deklice ni bilo na vodi. Ko se nekoliko umiri, čuje še le tiho stokanje v izbi. Urno hiti k starej materi, ki je v eno mér skušala vstati brez palice in krevsati k okencu, a ni jej bilo mogoče. Začela je zdihovati, sem ter tje s kako besedo vabila smrt, da bi jo rešila vseh nadlog, potem nagnila v naročje osivelo glavo in bolj iz navade ko iz pobožnosti mrmrala ktero svojih molitvic.

Ko sliši pred seboj svojo vnuko, prekriža se urno in reče z ostrim glasom, kateri so spremljali skrbni pogledi po razmršeni obleki svoje Minice: „Za moje besede ne maraš, čuj, kesala se boš še, in bridko jokala, pa ne bo te slišala stara mati, pokrivala jo bo že črna zemlja.“ Potem pristavi rahleje: „Le prijemlji me za roke, kaj pomaga vse to, če me ne ubogaš. — Res, res, kmalu te bom pustila, in potlej se boš jokala revica. Pa nič se ne boj, nikar se ne jokaj!“

Zadnje besede je izgovorila starka čuté, da jej padajo na vele roke gorke solze skesane vnuke, ki je svojo staro mater ljubila z vso gorečnostjo strastnega srca svojega.

Malo povzdigne starka glavo in ljubeznjivo pogleda deklico, potem pa pobesi oči in le v domišljijo svojo vtopljena govori: „Res je res, smrt me bo poiskala kmalu. Sinoči ali kedaj, sinoči se mi je prikazala moja ranjka hči, in migala mi je, in jaz sem vesela djala: „kmalu, kmalu se vidive. — Kaj pa počneš, ljuba moja?“ reče Minici, ki se jej je pri teh besedah oklenila okoli vratú in še bridkeje se zajokala, „jokaš se, ker te bom zapustila. — Jaz sem se tudi, ko sem zatisnila tvoji materi oči za zmeraj. Obljubila sem jej, da ti bom mati. Ali ti nisem bila?“

„Oj vse ste mi storili, ljuba mati!“ spregovori Minica, „samo od smrti mi ne govorite, če ne — žalosti bom umrla!“

„Neumnica, umrla boš v mladih letih? Umreti ni lahko. Tebe še čaka veselje. Ne boj se, tako revna ne boš, da bi morala nadlegovati druge ljudi, ki bi te gotovo desetkrat manj radi imeli, kakor te ima stara mati tvoja. Samo to te prosim, ljuba moja, varuj se hudobnega sveta.“

Te besede rekši, ozre se vnukinji v obraz, poboža žalostno z velo roko, popravi jej goste razmršene lase in jo prosi, da bi jo peljala na čelešnik. Tam počepne, dene glavo v naročje, kakor je navajena bila, in ne spregovori nobene več ves dan.

Žalostna se vsede Minica za mizo, jame razbirati zelišča, nabrana za staro mater, ki je na tihem zdravila vkljub prepovedi, in tako preživila sebe in vnukinjo. Ker pa sama potrebnih rastlin ni

mogla po gorah nabirati, naučila je vnukinjo, da je prevzela to za-njo prijetno opravilo.

Prebiraje premišljuje, kaj bi počela, ko bi jej stara mati zares umrla? Revica ni mogla na širokem svetu nikogar ugeniti, ktereга bi lahko zaupno prosila za košček kruha. Kakor pa sploh nobene reči ni premišljevala dolgo, popusti tudi sedaj otožne misli, cvetice zbrane dne sušit, in pogleda po stari materi. Glavo je še zmeraj držala v naročji, v roki pa molek. Če tudi je Minica ljubila svojo mater zelo, celo strastno, strpela je vendar najteže, če je morala sedeti pri njej. Položi jej torej nekaj jedil na peč, zmuza se tiho skozi vrata, in urno kakor tičica iz tičnice teče po svojih samotnih potih v gozd.

Solnce se je bilo že k zapadu nagnilo, ko je prišla na svoja ljuba mesta v gozdu. Tú med zelenim drevjem, med sivimi stenami je bila najsrečnejša. Ker ni nikdó maral za njeno prijateljstvo v vasi, iskala si ga je v gozdu. Vedela je skoraj za vsako drevo, za vsak grm, kedaj je jel zeleneti. Mravljišča so jej bila znana vsa. Posula je časi pridnim delavkam kake drobtinice, in ko da bi njeno dobro voljo poznale mravlje, skakljale so jej po roki, pa vščipnila je ni nobena.

Večkrat je sedela celo uro na kakem brežičku in klicala iz luknjic čvrčeče murne, ter se pogovarjala z nedolžnimi živalcami kakor z najboljšimi prijateljicami. Nekega ščinkovca si je bila privadila tako, da je brž priletel k njej, če je slišal njen glas, in veselo okoli nje čivljaje pobiral zrna, ktera mu je metala. To veselje pa jej ogreni nagla smrt ljubčekova. Neko jutro ga najde mrtvega na mestu, kjer se je najraje igrala ž njim. Preobjedel se je bil revček. Solze je prelivala po ljubej tici, izkopala jej jamico, nabrala najlepših cvetic, potrosila je v njo, in kakor na mehko posteljco ljubico položila. Tri dni je hodila potem žalovat na grobiček.

Tudi danes se je namenila tje. Bila je že blizo, kar zašumi listje v gozdu, in sliši se hoja človeška. Urno se skrije za debelo bukev, da bi je nihče tú ne videl. Ni še dolgo stala tam, vidi mimo gredočega Vilko-ta Vehovčevega. Nekoliko pomisli, potem pa zakliče za njim: „Če boš todi iskal volov, ne doboš jih do sodnjega dne!“

(Dalje prih.)

Sred voda.

(Zložil Jan. Krsnik.)

Še šumoče temna Drava po skalinah sivobelih,

Vali šumljajé igrajo, votlo krog bučé po vrelih;

V vzhodu pa se zora dviga, breg visok orumeneva:

Sred vodá se glas začuje, žalno po skalah odmeva.

Kjer se med pečevjem sivim reka tje v daljave vije
 Ter ob spokano skalovje votloglasno z vali bije:
 Tam je nekdanj stavec bival, plodno zemljo obdelaval,
 Čez vodó sivopenečo krog ljudi je prepeljalval.

In če nad pečine kviško vali penasti skipeli,
 Čez bregovje skalovito votlo so bobné vršeli:
 Kakor smeh okoli ustnic starčevih je zaigrálo,
 Tužno in grozé grmenje prek vodá je zabučálo. —
 Že je tiha noč zavila v temno krilo zemljo spečo,
 Hladni veter poljubaval vodo je glasno šumečo;
 Kar zvihral vihar je burni, prek gorá je zavrišelo,
 Krog po vlažnotežkem zraku v globočine je grmelo.
 V bregu gor stojeva stavec, bistro mu oko leskeče,
 V temno daljo se ozira, kjer bobné moči grozeče:
 Kar začuje milo vpitje, — iz valov se je glasilo, —
 Čoln odklene, va-nj se vstopi, — krepko prime za krmilo.

Tje veslá, kjer sredi reke skala kviško je kipela,
 Krog katere zdajci voda votloglasno je šumela:
 Tam na robu skale klečal je mladenič zdihovaje,
 Med viharni boj naravin glasno na pomoč klicaje.

In že se rešitelj bliža; — k skali stavec čoln zažene,
 Tje dospevši ž njim se krepko strmega robú oklene,
 Rešencu rokó podaja, v čoln stopivši mu veleva:
 — Oče! — sin moj! — enoglasni klic obéh okrog odmeva.

Srce stiska tam se k sreč, ena ljubav ju navdaja,
 Žarno ogreva se mladenču, starcu trdi led se taja;
 A valovje siloburno privali se čez skaline,
 Z očem sina vred objame ter ju rine dol v globine.

Žalotožno kalne vode med bregovi zašumijo,
 Jaderno drvé se dalje, v tuje kraje proč hitijo;
 Po skalovji pa premilo žalovaje še odmeva,
 Kar valovov kalnih družba nad gomilo dol prepeva.

Še šumeče temna Drava po skalinah sivobelih,
 Vali šumljajé igrajo, votlo krog bučé po vrelih;
 V vzhodu pa se zora dviga, breg visok orumeneva,
 Sred vodá se glas začuje, žalno po skalah odmeva.

Česa je posebno treba našim pesnikom.

(Pisma mlademu prijatelju; spisuje J. Stritar.)

III.

Da sem pustil med drugim in tretjim pismom tako nespodobno dolg presledek — ne bom se ti opravičeval ne z resničnimi izgovori, ne z izmišljenimi, kakor je navada. Saj sem Ti djal že iz začetka, da Ti mislim pisati o teh rečéh le, kedar bom ravno pri volji; to je pa pri meni le o velicih praznikih.

To pa je že kaj družega, ker me spominjaš, da sem govoré o lastnostih pesnikovih pozabil in izpustil najjemenitnišo — domišljijo. Taka je, vidiš, če se loti človek reči, ki se jih ni učil na šolskih klopéh. In tako se je lovec vjel v lastno past; glejmo, kako se bo izmotal in izrezal!

Najbolje bo morebiti, če pravim, da domišljija se pri pesniku tako že sama ob sebi umé, da je še ni tréba omenjati.

Še bolj možko in korenito pa bi bilo, ko bi se po koncu spel, z glavó otresnil ter djal, da liričnemu poetu domišljije še celó treba ni; zlasti pa je nevarno priporočevati jo našim mladim pesnikom, ki si tako že preveč domišljujejo!

In v resnici, dragi moj! liričnemu poetu po moji misli ni treba druge domišljije, kakor jo imá že vsak naravno vstvarjeni človek. Saj njemu ni treba izmišljevati novih nenavadnih predmetov in loviti jih, ne vém kod, pod nebom in pod zemljo in po širem svetu. Kedar ga obide duh, stopi naj, tako rekoč, v tiho svetišče svojega srca, saj, če je v resnici pesnik, ondi bo našel v zmanjšanej podobi vesoljni svet: veselje in žalost, up in hrepenenje vsega človeštva. In da nam oznani, kar čuti, da se jokamo in veselimo ž njim, ne bo tréba iskati novih, lepih besedi, bliščočih podob, predrznih tropov in figur; brez ovinkov, brez okolišev naj srce srcu naravnost govori, kakor prijatelj prijatelju.

V tem nikakor ne moremo in ne smemo posnemati grških in latinskih poetov, ki se nam v vsem stavijo v izgled. Take lirike, o kakoršnej govorimo mi, ne nahajamo do malega pri starih pesnikih. V starej liriki živí ves drug duh, kakor v novej, ki je po naravnih postavah izrastla in se razvila iz čisto drugačnega novega življenja. O tej reči, ki je silno imenitna, pa do zdaj še premalo razjasnjena, govorila bova morda o priliki še obširneje.

Zdaj ko smo odgovorili na vprašanje, kdo naj poje, govoriti nam je, kaj naj se poje.

Če tako rad, kakor jaz, ogleduješ podobe, gotovo se Ti je že včasi čudno zdelo, zakaj slikarji in sicer najbolj sloveči, volijo po navadi tako revne suhe predmete. Tukaj vidiš borno kočó „zvezano s trto, s kolom podprto“ kakor pravi narodna pesem — tam mršavo kravo, suho, da bi jej lahko klobuk na kovek obesil, in zopet tu raztrganega, umazanega paglovca, ki nemarno znak ležé gloje

suho kruhovo skorjo! Zakaj ni umetnik naredil raje, ker mu je že vse v en kup, tam lepih belih hiš, z zelenimi „polkni“, tukaj lepe junice okrogle in gladke, da se muha na njej razčesne, in namesto zanemarjenega paglovca — gizdalina, s skrbno razprečanimi lasmi, z lici, kakor kri in mleko, in z drobnimi ročicami in nožicami, kakoršine ogledujejo s srčnim veseljem mlade šivánkarice v oknih pri mestnih krojačih!

Človek se morda iz konca čudi takim predmetom, kmalo pa spozná, da ravno ti so najbolj pripravi, da nam zbudé take misli in čuti, kakoršine je imel umetnik.

Taka je tudi v liričneji poeziji. Njeni predmetje se ne cenijo po visokosti in globokosti, ne merijo se in ne tehtajo; dosti je, da jih je resnično čutilo srce in da so sploh človeški, ne kake mušice, ki rojijo iz bolne glave, da zbudé v bralčevih prsih celo vrsto misli in čutov — tacih, kakoršini so navdajali pesnika. —

Kaj je oljkova mladika? — Ko jo je pa prinesel golobček v kljunu Noetu v ladijo — ali ni bila tedaj priprosta vejica željno čakajočemu očaku nebeška prikazen? ali mu ni zbudila v boječih prsih veselega roja sladkih, tolažljivih misli in čutov? Potolažena je božja jeza — upadajo vodé, iz njih vstaja zelenja, zemlji se je povrnila rodilna moč, ki pokriva tla z veselo zelenjavo in zbuja zopet tičje petje; rešeno je življenje, človeštvo, rešena je vesoljna natora! Glej! to ti je prava lirična pesem! —

Dvé reči so poetje od nekaj posebno prepevali, in kakor je videti, bodo ji tudi zanaprej: ljubezen in pa — vino. Te veseli prikazni ste v neki notranji in vnanji zvezi; druga v časi iz druge izhaja in po sesterne se podpirate med seboj. Če smo prej djali, da liričen predmet mora biti lahko umeven, sploh človeški, more se zares trditi, da ta dva predmeta imata staro veljavo pri vseh narodih. Zlasti pa vino, kolikor je meni znano človeštvo in njegova zgodovina, nikoli ni imelo resničnih nasprotnikov. Gregi in Rimljani so nam kakor v družih rečéh, tako tudi v pitji posnemovanja vreden izgled. Posebno radi so pili njihovi pesniki, in iz vina izvira veliko najlepših njihovih pesmi, saj se je še celó iz praznovanja Bachovega razvila drama, ki je krona vse poezije! —

Najpridneje so jo v tém posnémali Nemci, in ni ga pač naroda, ki bi vino tako slavil in čestil v pesmi in v djanji, kakor naš mogočni sosed.

Obilo tri četrti vse lirične poezije poje — ljubezen in ne kaže se še, kakor bi se hotela tá reč premeniti. Pri nas so se poetje, dokler je bilo moč, ogibali tega polzlega predmeta, razen enega moža, ki je pa ravno zavoljo tega trpel veliko preganjanja. Ko pa so prevideli, da dolgo časa ni moč izhajati takó, pa so začeli počasi strahoma lotiti se tega prepovedanega sadú. In kakor je videti, pustila se jim je tá reč vsaj molcé nekoliko. Meni sicer o tacih rečéh ne gre beseda, željo pa vendar smém izreči, da se naj jim dovoli tá igrača, če se sicer pošteno vedó; če ne, bodo stali, kakor krava sredi goste visoke detelje — s torbo pred zobmi! —

Predmet, ki je bil do sedaj pri nas posebno v čislu in kterege si je vsak naš pesnik obilo privoščil, je — domoljubje. Prav težko mi je o tej reči tako govoriti, pa Ti, mislim, ki me poznaš, ne boš me krivo sodil.

Lep, blag čut je domoljubje — Bog daj, da bi ga ljudje bolj v srcu nosili, ko na jeziku, in bolj v djanji ga kazali, ko v pilnicah in čitalnicah. Lepa, blaga čednost je domoljubje — kdo bi to tajil? Ali meni je ljubše v djanji, kakor pa v pesmi!

Zmérnost, pohlevnost, potrpežljivost so gotovo tudi lepe čednosti, ali kdo je bo prepeval?

Tako so tudi najbolj pošteni in modri možje po navadi najmanj poetične prikazni!

Domoljubje je premalo izvorno, neposredno čutilo, preveč abstraktno, premišljeno, in vsa taka čutila, naj bodo še tako lepa in blaga, niso sama na sebi pripravna za poezijo, če jih pesnik ne zna viliti v tako podobo, da se bolj približajo človeškemu srcu.

Slovenec, Slovenka, Triglav, Sava, Slovenija, domovina — to so gotovo prav lepe besede, ali iz njih samih se ne da še po golej kombinaciji sestaviti zdrava, živa pesem! Ali ne ravnajo tako naši pesniki? Take pesmi so le za uho, ne za srce, trenutek je je rodil, trenutek je požre, in za njimi ni sledu!

Kako so nekđaj slavili Nemci Körnerja, Herwegha; danda-našnji nihče ne vpraša po njima! Pesem, če je bolj patriotična, manj je poetična po navadi! —

Bog me vari, da bi hotel s tem trditi, da se ljubezen do domovine nikakor ne da prepevati; gotovo le ne sama na sebi, ampak v pripravnej obliki, kakor nam je n. pr. pokazal Prešerin.

Sploh pa, kaj naj se poje — to se ne da učiti; reči se pa smé toliko: poj, česar ti srce kipi, sili se pa ne nikdar.

Predmet pa, določen, omejen mora iméti vsaka pesem, bodi si dolga ali kratka. To je ena glavnih napak naših mlajših pesnikov, kakor bomo bolj na tanko videli pozneje, da njihove pesmi so le sestavljene iz samih praznih besedí, brez misli, brez čuta; ali pa se izgubé v tisto neslano, nerodovitno sentimentalnost, ki se takó rada, posebno pri začetnikih, prodaja za globoko čutilo. Tak bled mladeneč ves božji dan družega ne počénja, kakor da sprehajaje se ob sladko šumljajočem potoku, trga cvetice, iz njih plete vence, ki je namaka z bridkimi solzámi; po noči šteje zvezde po nebu, ali pa nagovarja blede luno, ki ga zaspano gléda, zdihuje in stoka. Ko bi ga pa kdo vprašal, kaj mu je prav za prav, molcé položi roko na srce, obrne okó proti nebu — in globok izdihljeje je njegov edini odgovor na usmiljeno vprašanje! —

Sentimentalnost — zdravi Slovenec še nima besede za to čudno, neslano zmes — in Bog daj, da bi mu je ne bilo tréba nikoli! sentimentalnost je prava smrt vse poezije; kakor rija ali slana zeleno zelišče, zatré in zamorí ta kužna bolézen vsako zdravo misel, vsak krepki čut. Tako ubogo pevče nima srca ne za žalost, ne za veselje; dremaje se ziblje med enim in družim, da zaspí — in ž njim

milovanja vredni bralec! — Če pa tudi najde kdaj po nevedoma kako misel, zrezlja jo na drobne kosce in jo prevleče z osladnimi polževimi slinami, tako da boš zastonj iskal pri njem grizljeja za zdravo grlo in krepek želodec. Le sem pa tam se nahaja še kateri, ki se ni potopil v tej osladnej povodnji. Adparent rari nantes in gurgite vasto.

Kdor ima srce in razum za take stvari, kdor hoče svete dati našim pesnikom — vojsko, neusmiljeno vojsko mora najprej napovedati tej bolezni, žgati in rezati mora bule in gobo, ki pokrivajo zdrava telesa — naj boli tega pa tega, naj vpije in toži! — saj ne gre tú za prid in slavo posameznih, saj literatura morda vendar ni kaka usmiljena naprava, kaka bratovščina, kak zavod, kjer se one mogli mladi in stari s slavo in hvalo redé ob srenjskih stroških!

Ravno ko skléпам to pismo, prideta mi na misel dva imenitna lirična predmeta, ki ji je mojemu prijatelju nasvetoval ali prav za prav naložil mož, ki mu v vsem gré pri nas veljavna beseda. Delajte pesmi, mu je djal, na sonce, na luno, ali prav za prav: „an die sonne, an den mond“ — ker naši veljaki, kakor je znano, ne govoré radi po domače. Njegova volja se je izpolnila; ti trije sonetje so sad njegovega povelja. Poslati jih sméš tudi „Glasniku“, če se le gospodu vredniku ne bodo zdeli preveč — zagatni! *)

Potopisne črtice.

(Spisal Fr. Erjavec.)

I. Gostba v Mazinu.

Mazin? Kje je to maloslavno mesto? mislil si bode vsak mojih blagovoljnih bralcev. Ne zamerim ti površno znanje zemljepisa, ker kdo bi mogel in hotel vedeti za vsako gnjezdo! In če kako mesto zasluži ime „gnjezdo“, zasluži ga Mazin po vsej pravici. — Pa da ti povem, kje je Mazin! Vzemi v roke zemljevid hrvaške vojniške krajine ali granice in globoko doli v Liki, ne daleč od turške meje, bodeš našel malo pičico in zraven ime Mazin. Na podnožji gozdnate planine Žulješevice se je po naključji, kakor bi je bil veter skup znesel, zbralo nekoliko hiš, ako človek te beznice sme tako imenovati. No, ker je pa že po vsem svetu navada, da ljudska prebivališča imenujemo hiše, naj ostane to ime tudi mazinskim kolibam. Toda jako bi se motil, kdor bi mislil, da je takošen samo Mazin. Za Boga ne! Kakoršen je Mazin, takošna je vsa gornja krajina. Samo štopska mesta, kjer stanuje polkovnik in druge vojniške oblasti, in pa kompanijske štacije imajo lepe hiše za častnike in za drugo gospôdo.

Zató je pa velika težava popotovati po gornjej krajini. V krémi navadno ne dobiš niti sena niti ovsa za konje, ti pa lahko

*) Predno se dadó v natis, prosimo, da se drugemu sonetu beseda sem ter tje rahleje ubere. *gl. str. 121.* Vredn.

ješ in piješ — ako si kaj s seboj prinesel. Ako moraš pa celó prenočiti v takej graničarskej krčmi, gotovo ti bode ona noč za vse življenje ostala v spominu. Potnik mora tu trkati na častnikova ali župnikova vrata, ki se vsacemu odpirajo v pravej staroslavnskej gostoljubnosti. Posebno so hiše katoliških duhovnov prave zvezde vodnice, po katerih se človek ozira — v teh pustih krajih v pravem pomenu oaze — po katerih potnik poprašuje. Ti župniki so v resnici nasledniki Gospodovi. Tak župnik ima 300 goldinarjev plače, hišo in zraven hiše majhen vrt za vžitek. To so vsi njegovi dohodki, od ljudi sploh dobiva le malo, posebno v nekterih krajih. Kje češ vzeti, kjer nič ni, še dati moraš. Da-si tudi so sami veliki siromaki, vendar ti z največim veseljem postrežejo, kakor najbolje morejo.

Razen gostoljubnega sprejema, človeku zlasti dobro dé posebna čistost in snažnost po njihovih hišah. V tem se na prvi mah jako lahko spozna hiša katoliškega župnika od hiše pravoslavnega ali vlaškega paroha. Pri katoliškem župniku bodeš tudi videl kako novo knjigo in vsaj en časopis. Pravoslavni pop v krajini pa navadno ne kupi nobene knjige, največ ako si preskrbi kak koledar. Ta mu ugasi vso žejo za učenostjo in zadosti vsem njegovim potrebam.

Ali kje je Mazin? — Precej bodedo tam!

Dva dni sva se tovarš moj in jaz mudila pri gostoljubnem rudnopoljskem župniku, ktereга sva poznala že iz prejšnjih časov. Ko se ravna na odhod, reče nama ljubeznjivi župnik: Veste kaj? Posebnih opravil danes nimam, tudi ne mislim, da bi do večera kaj silnega prišlo, torej bodem vaju spremil do Mazina. Pri tej priliki obiščemo onde domačega pravoslavnega paroha, ki me že davno vabi k sebi. I da-si tudi sva že več let soseda in je on bil večkrat pri meni, vendar se mi ni še nikdar tako ukrenilo, da bi bil mogel iti. Danes je pa kakor nalašč dan za to, ker vedita, da imajo pravoslavni danes velik praznik, namreč „malo gospo“, in v Mazinu je na ta dan veliko proščenje. Moj sosed bode imel nedvomno mnogo gostov in ni se nam bati, da bi bili odveč.

Tako je naš vredni domačin govoril, mi dva mu pritrdiva. Tovorni konj nam je do vózne ceste odnašal našo prtjago, pri sv. Petru smo pa najeli voznika in kmalu smo mimo nizkih raztrganih koč drdrali proti Mazinu. Okoli ene ure po poldne se ustavi naš voz v Mazinu. Župnikova hiša stoji malo na bregu v nekej jami, da se s ceste vidi samo streha in hiša do oken. Okoli hiš in po cesti se je gnelo mnogo praznično, še več pa nepraznično oblečenih ljudi; posebno so pritiskali k našemu vozu. Komaj smo se izkobacali s kól, kar priteče od hiše po rebri doli domači župnik, poljubuje našega protektorja, govori mu „ljubi brate“ in mu stiska roko. Ko mu ta pové, kdo sva mi dva in od kod sva, poljubuje tudi naju v lica in nama stiskuje roke, govoreč, kako neizmerno ga veseli, da ga obišče ljubi brat in da mu vodi mile goste. Mazinski župnik, ali kakor mu župljanje sploh pravijo: pop, je bil velik, dobro rejen mož, imel je dolge črne lase in dolgo črno brado, iz lica mu je pa sijala dobro-

srčnost in zadovoljnost. Primši naju vsacega za eno roko naju pelje po rebri do hiše. Popova hiša je taka, kakoršne so sploh druge gra- ničarske, samo nekoliko je daljša. Pred njo se je, kakor je dolga, razprostiralo veliko gnojišče, na sredi je bil pa nametan viši kup gnoja. Na tem kupu je sedelo nekoliko zamazanih i razcapanih otrok, ki so vsak svojo kost glodali; pred njihovimi nogami se je pa truma sestradanih psov trgala in grizla za neko drobovje, katero so jim vrgli iz hiše.

Ko smo srečno prejadrali veliko gnojišče, stopimo čez prag v velik prostor. Kaj je v tem prostoru, tega nismo mogli precej raz- ločiti, ker se je jako kadilo; toliko je pa noga čutila, da je ta pro- stor brez poda. Ko so se oči malo privadile dimu, videli smo, da je sredi prostora na tleh veliko ognjišče, na katerem je gorel velik ogenj. Okoli ognja so čepele stare razkuštrane žene, dokladale so drva na ogenj in premikovale velikanske črne lonce. Malo dalje za njimi je neka dolga suha roka vrtela jagnje na drogu. Ko bi bil človek nevedoma stopil med to družčino in ko ne bi bil vedel, da je v hiši gostoljubnega popa, najbrže bi si bil mislil, da je zašel na Klek, kjer se, kakor je znano vsemu svetu, shajajo že od nekdanj vešče ali čarovnice in drugi nečisti duhovi iz vseh kotov jugoslovanskih dežel. Kaj se prav za prav godi pri tacih shodih, kaj uganjajo ti duhovi, nihče prav ne vé; saj tudi ni mogoče, da bi kdo to reč razjasnil; neposvečenec blizo ne sme, navzočih pa tudi nihče o tem ne spregovori. No naj bo ta stvar, kakor hoče, toliko se vidi, da so naše vešče prve čutile potrebo jugoslovanske vzajemnosti in so jo tudi djansko vršile.

Ali stoj! sedaj nismo na Kleku, temuč pri mazinskem popu. Domačin je naju, stopivše čez prag, spustil iz rok, mislim, da je šel svojim gostom oznanit, da se je družba spet za tri pomnožila. Kmalu pa pride spet nazaj, vlovi naju zopet za roko in nas po dimu vodi nekom na desno. Zdajci se odpró vrata pred nami, a mi lop- nemo po dveh stopnicah v veliko nizko izbo med družbo veselih ljudi, ki so vsi umolkni. Sredi izbe je stala dolga miza in družba se je radovoljno toliko zmeknila, da smo mi trije dobili prostora na dolgih klopéh, ki ste stali ob dolgej mizi. Bilo je tu kacih dvajset oseb, vse iz popove rodbine. Ženske so bile skor vse enako oble- čene, nosile so národno nošnjo, kakor jo nosijo pravoslavni po vsej krajini. Toliko bolj pisani so bili moški. Največ jih je imelo na sebi zmes civilne in vojniške obleke; dva ali trije so bili popol- nama vojniški opravljeni, eden med njimi je bil kôplor, kakor se mu je videlo na dveh prištitih zvezdah. Žene so sedele vse skup na enem koncu mize in so tiho med seboj govorile.

Domačin nas pozdravi še enkrat v svojej hiši in nam napije zdravico. Vsa družba je vesela vskliknila; iz nova smo se spet po- ljubavali in si stiskali roke. Le žene so se držale tiho in sramežlji- vo, kakor se spodobi skromnim gospodinjam in vsem, ki hočejo danes ali jutri postati gospodinje. Sploh sem opazil, da ženske v kem zboru skoro nič ne govoré; tudi jim nikdo ne streže, nikdo moš

jih ne zabavlja, kakor jih ne bi zraven bilo. Z eno besedo: Tukaj ni navada ženskam „dvorišča pometati“.

Sedaj sem se ogledal malo po sobi. Izba je bila precej velika, ali nekako temna. Dve okni jej niste mogle dajati potrebne svetlobe; bili ste za tako izbo premajhni. Tudi je steklo, kakor je znano vsacemu, jako krhka stvar, ki se kaj lahko potere. In res so v teh dveh oknih minljivost vsega posvetnega pričale mnoge ploče, katerih več ni bilo. Mestu stekla so sedaj službo opravljali kosci ne preveč čistega papirja, ktere je izvedena roka prilepila. Stene so bile zakajene in prazne, le na enej strani je visela neka podoba brez stekla in brez okvirja. Neštevilne muhe so po večletnem trudu dosegle svoj namen, ter so podobo tako zamazale, da ni bilo mogoče spoznati, kaj prav za prav predstavlja. Pôdove slabosti je usmiljeno prikrivalo palec debelo blato, a to se je pa vendar videlo, da je bil pôd nekđaj lesen, ker iz dveh ali treh udrtih lukenj so preperle deske gledale iz blata. V enem kotu je slonela čudapolna stara omara. Videlo se jej je, da jo je nekđaj hudo trgalo po kostéh in ako ne bi bilo milosrčnega kota, davno bi se že bila zgrudila. Razdeljena je bila v tri predále. V doljnem je sramežljivo skrivala prtenino in drugo obleko popove rodovine, srednji je bil danes prazen, sicer so onde stali vrči, kupice in drugo namizno orodje, ki je bilo danes po mizi razpostavljeno. V tretjem in najgornjem predálcu je pa pop namestil svojo knjižnico, namreč tri stare v svinjsko kožo vezane cerkvene knjige, v katerih je pop gotovo pogostoma bral, ker so bile že jako zamazane.

Tej omari nasproti v drugem kotu je stala ponižna postelj na treh nogah, četrta se je izneverila svojim tovaršicam; in sedaj so štiri opeke druga na drugo položene na mestu odpadnice podpirale mrtoudno postelj. Črez vso postelj je bilo prestrto nekaj kosmatega. Kaj pa je to bilo, še sedaj prav ne vem. Medved ni bil, volk tudi ne, največ je bilo podobno kozlovej koži. Rjuh danes ni bilo na postelji, kajti o velicih praznikih, kedar je pop imel goste, izvlekli so je izpod one kosmatine ter so je mestu prta pregrnili črez mizo. Takega dné so rjuhe prevzele službo namiznega prta; zvečer pa, ko so se gosti razšli, vrnile so se spet k svojemu pravemu poklicu. Bile so iz jakega platna, ali zgodaj so izgubile lepo barvo nedolžnosti, ki se jim — menda za kazen — nikdar več ni povrnila. Na sebi so pa nosile očitna znamenja svoje dvojne službe. Vsaka nit se je že navzela črnega dalmatinskega vina, a razne čorbe in maščobe so pustile za seboj velike lise in maroge na „improviziranem“ potu. Iz teh po več let starih madežev so se razvijali vsakoršni kisli in žaltovi duhovi, ki so te ugodno v nos zbadali. (Konec prih.)

Solnčeva ženitev.

(Mythološka črtica; pisal Dav. Trstenjak.)

Bolgarska narodna pesem pripoveda, da se je solnčev sin oženil. ¹⁾ Slavka je rodila krasno črstvo, lepodišečo hčerko, kterej je dala ime Grozanka. To zagleda solnčev sin in reče materi, naj prosi Boga, da jo sme za ženo vzeti. Tri dni je solnčev sin to deklico gledal, in se je ni mogel nagledati. Zató je bilo tri dni in tri noči svitlo. Mati sina posvari, da ga tako dolgo ni bilo domu — k večerji, ki mu jo je bila pripravila, namreč: jalovo kravo in devet peči kruha. Mati solnčeva gre prosit Boga, kteri tudi v ženitev privoli, in sicer ravno na Jurijevo. V ta namen spusti zlato zibelko na zemljo, v katero se lepa Grozanka s svojo materjo vred vsede. Bog spusti meglo na zemljo, in ta zibelko in nevesto, kakor tudi njeno mater, v višino potegne.

Mati reče hčerki: Devet let sem te redila, tako tudi devet let ne smeš spregovoriti ne s svakom, ne s punico (svekerjo, Schwiegermutter), ne z ženinom svojim. Solnčev sin bi bil skoro od žalosti umrl. Ker je bila krasna Grozanka mutasta, poišče si drugo nevesto. Grozanka je morala novo nevesto obleči in svitlo gorečo svečo držati; pri tej priložnosti užge vel (Schleier) nevestin. Nova nevesta se razjezi, kolne jo slepico in nemačo. Sedaj spregovori Grozanka in reče, da ni slepa ni mutasta, samo da jej je naložila mati, ki jo je devet let redila, da mora devet let molčati. Ko je to solnčevič zaslišal in mati njegova, poslala sta drugo nevesto domu, in Grozanka je bila ž njim poročena. To je kratek zapopadek te njezne za slovanskega bajeslovca neskončno važne narodne pesmi.

Podajmo se sedaj k razlagi te pesmi. V staroruskih spisih se veli solnce sin Svarogov ali Svarožić (Svarožist, Vostokov, Op. 228 Dietmar apud Pertz 812); oče se je tedaj velel Svarog. Korenika: svar — sur pomenja svetiti, lucere, splendere, pri Belostencu: sur = siv.*) Sur je iz svar, kakor duri iz dveri, oskruniti iz oskverniti, ulnjak iz velnjak. Staroruski letopisci so ga po krivem primerjali Hephaištu; on je bil sicer bog ognja — ali nebeškega, enak Jovu, božanstvu nebeške svitlobe; Svarog in Jupiter kakor tudi Zen znamenujejo to isto — svitel, jasen bog. Ker je mati sina čakala z večerjo, **) bila je tudi v slovanskem mythu

¹⁾ Original stoji v bukvah: Rakovski, Pokazalec Odesa 1860; jaz sem bral pre-stavo v časopisu Zukunft šte. 153 leta 1867.

^{*} Koliko osebnih imen: Surus, Surinus, Surina, Surilla najdeš na noriških slovensko-rimskih spomenikih, tudi napis: Deae Suriae! V vitanjski fari se še kmet piše: Svarožnik. V staročeščini pomenja svar, svori zodiacus.

^{**} Narodna pesem reče: da solnčev carevič (Sonnenprinz) tri dni svojih konjev ni izpregel. Tako se nahaja tudi v slovanskem mythu enak nazor, kakor v grškem, da se solnce vozi. Pis.

kakor v grškem solnčeva mati: Noč — Nočena — Nocena. Pri Grkih je bilo Leto ali Latona — to je temna noč — mati Apolonova — Zen pa oče. Solnčev sin je jako požrljiv, on pojé jalovo kravo in za devet peči kruha. To misel najdemo tudi v solnčnih mythih drugih narodov. Solnčev sin se tudi veli: Dažba, Dažbog ali Daždbog: „Solnce car — sin Svarogov, eže est Dažbog.“ — Miklošić misli, da izvira Dažba — Dažbog iz dá, dati; tako da bi Dažbog pomenjalo: Dator, divitiarum dispensator. Ali jaz bi rajše izpeljal ime iz: dag, sansk, dah, dag, lúcere, litev: degu, žgem slov. degniti, aufleuchten „solnce skozi megle degne“, — nemški tagen. *)

„Solnce tudi caruje“; to se vjema z grško: „ὁ ἥλιος ἐβασιλευς.“ Svarožičev oče spusti na Jurijevo, to je v pričetku mladoletja, zibelko na zemljo. Zibelka je tudi v mythih drugih narodov symbol megle (glej Schwartz, Ursprung der Myth. str. 235, 266).

Nevesta Svarožičeva je torej krasna mladoletna zemlja. Zakaj se pa veli Grozanka? Grozan v starobolgarščini pomenja horribilis in timidus. Jaz mislim, da pomenja Grozanka grozno lepa; saj imajo tudi druge besede kakor: grdi, gordi, čuden, grob, itd. dvojni pomén lepote, jakosti in pa nasprotné lastnosti. Kdo je bila mati Grozankina? Brez dvombe: Baba, **) ker ona je bila velika rodeča mati Dameter — Demeter = Gemeter — Zememati. Zememati je redila devet let svojo hčerko. Sedem, devet let so mythična leta — poznamovanja za — zimske mesece (glej Schwartz lib. c. 184.) Od jeseni do Jurijevega je ravno devet mesecev. V jesen se zemlja poseva, v mladoletji pa se sad zemljin narodi — setva ozele ni, cvetje razcvete, tako tudi drevesa — in hči matere zemlje postane, ***) krasna, grozno lepa; zato se tudi veli Dida polsk: Dzidzilia od: didhi sansk. magnus, magnificus, sin zemljin pa: Dido. Korenika didh pa pomenja, kakor div, ne samo lucere, splendere; temuč tudi ludere, igrati, didlati, spielen, kreiseln, zato: dideldajček, Kreisel. Hči zememateré — Babe — pa le tri mesece didla v cvetoči krasoti, le tri mesece govori po cveticah in zeliščih, devet mesecev pa je mutasta; zato se v gori navedenej narodnej pesmi omenja, da je bila Grozanka devet mesecev mutasta. V drugih mythih, n. pr. v grškem je zemljina hči jalova — nerodovitna kakor Proserpina, ki s Plutonom nima otrok, z Zenom je pa rodi. Pluton je nasprotje Zena — zimsko temno oblačno nebo brez rodovitnega dežja, kateri je rodno seme, katero prejema zemlja in spočne.

*) Iz te korenike so slov. osebna in rodbinska imena: Dagar, Dagarin, Dažič.

**) Babo so Slovenci v celjskej okolici posebno častili, kakor pričajo imena vasí, gor itd. Babino, Babino koleno, babino brdo, babina gora, babina reka, babin zob. Na slovenskorimskih spomenikih sem našel: Baburus in Babecius.

***) Mladoletna zemlja se veli v narodnih slov. pripovedkah tudi Nasta — od nastanem, advenio, herbeikommen, beginnen; primeri srbsko: nastala godina, zima, leto, mesec (Vuk. s. r.).

Mutasta Grozanka je morala pri drugej nevesti gorečo svečo držati, to je znamenje, da je bila ženitev po zimi, ker tedaj je solnčna svitloba slaba. Grozankina mati se veli Slavka, in to po vsej pravici, ker si rodovitna zemlja ta priimek zaslu uje zbog svojih neizmernih darov in dobrot.

Tako je spet lep kos slovanske mythologije otet pozabljivosti in nerazumljivosti. Bog daj junaškim Bolgarom milejše in srečnejše čase; pri njih leži še zakopan zlat zaklad slovanskega starinstva.

Juda.

(Bajeslovna  rtica; priobčil Dav. Trstenjak.)

Jude so po bolgarskih narodnih pesmah neprijazne  ene z dolgimi lasmi. Vladimirski ¹⁾ piše o njih: „Juda, Mehrzahl Judi, fabelhafte Geister, die den Menschen in Gestalt langhaariger Frauen erscheinen; sie leben in Fl ussen und Seen, und zwar an den tiefsten Stellen, werfen da ihre langen Haare nach den Menschen aus, um sie zu ertränken; wenn sie ans Ufer steigen, kämmen sie ihre schönen langen Haare.“ Kaj pomenja ime Juda? Jaz bi mislil na dve koreniki — prvi  na sansk.: and fluere, zató ime slovenskih re ic: Andra, Andrica, Odra, Odrica — (Vodre , Vodre ina imena vodnatih krajev, ker staroslov. and se v novoslov. glasi: vod primeri starosl.: antel, ontel, novosl.: votel), lat.: unda. V bolgar cini bi torej beseda Juda za Uda = Undina bila prejetovana, kakor besede: japno, jurve za apno — ur — urve = u e hrva slov. po methatezi: vre; — drugi  na slov. judem, justi = za lase vleči — tezati. V lutomersej okolici šolarji po gostem nadlegujejo učenika s pritožbo: „Gospod, ta in ta pa me je justal.“ Tudi oblika judati se sliši in pomenja koga za ke ko — lasi vla iti. *) Tudi Litevci poznajo hude duhove z imenom: J das. Rodbine Judar živ  v Selnici blizo Maribora.

Spiritus familiaris.

(Spisal Andr j ekov Jože.)

Strašno je temna no  nocoj, le ene zvezdice ni videti na nebu; vihar je začel tuliti, da se priklanjajo najdebelejši borovci in smreke skoraj do tal, od daleč pa je slišati votlo grmenje. — Ah nocoj bo še huda nevihta! —

) Glej Zukunft  islo 152 leta 1867.

*) Bolgari spreminjajo radi I, Ij v j; tako: Juda utegne tudi pomenjati: luda, amens, th richte. Pis.

Vrh hriba sredi gozda na majhenej tratini stoji revna koča, pokrita s smrekovimi skorjami. Stene so že vse črvice same starosti in sem ter tje tudi podprte, da ne bi se zvalile na kup. Okna so majčkina, tolika, da bi človek komaj glavo skozi pomolil; večidel so zamašena s praprotjo in le eno na vzhodnej strani ima steklene šipe, pa tako ukajene, da se ne vidi prav nič skozi nje. Zraven hiše je majhen hlevček, narejen iz bukovih prekelj in listja; in notri stoji velika koza z dolgimi rogmi, edina žival pri hiši mimo črne mačke.

V tej siromašnej bajtici stanuje, oddaljen od vsega svetnega hrupa, star, zeló star mož, Júra Škurt. Opravljen je prav po starej šegi: ima debelo srajco iz hodnega platna brez kolarja, vrh srajce rudeč škrlatast prusnik z velikimi, renastimi gumbi, v ktere so vtisnjene debele konjske glave, potem pa kratke platnene hlače, podvezane pod kolena. Glavo mu pokriva strašno širok klobuk z majhnim, okroglim obglavjem in ves obšit s svilnatimi trakmi, kakoršne so nosili nekđaj kmetje po Slovenskem, katerih pa sedaj že ni nikjer več najti; od klobuka pa so mu viseli dolgi, beli lasje po ramah in velika siva brada mu je mahala po prsih.

Júra Škurt stanuje že tukaj, odkar mu je umrla mati, očeta pa še nikdar poznal ni; vedno je sam, nikdar še ni stopila živa duša v njegovo sobo. Ali sam je le na vitez; kajti ž njim prebiva že od nekđaj v tej hiši domači duh Maca, ki mu zvesto služi, ter ga varuje in podučuje pri vsakej priložnosti. Ž njim se pogovarja po dnevi in včasih tudi po noči, vidi ga pa ne, sicer bi bil Júra že gotovo pozabil govoriti, ker ni črhnil nobene besedice z družimi ljudmi.

Nocoj v tej temnej noči je sedel Júra Škurt pri mizi, na kateri je bilo pol hlebca ovsenega kruha in korec vode. Zraven njega je stal velik lesén svečnik, v katerem je bakljala velika borova trska, da se je kar črni dim valil pod stropom. Júra je sedel z velikimi očali na nosu, kakor bi ga pribil, nikamor se ni genil, le neprenehoma je strmел ves zamišljen v nekove neznano velike stare bukve z usnjatimi platnicami. Bral je, to se je videlo, ker je vedno migal z ustnicami in brado, pa slišalo se ni nič. Kaj je bilo zapisano v teh bukvah, tega ne vé nihče, ker jih ni nikdar nikomur pokazal. Pa saj jih tudi ne bi bil nobeden razumel, ker so bile pisane bogvedi v katerem jeziku, ki ga govore daleč, daleč, najbrž v devetej deželi „Kolobociji“ ali pa še kje delj. Duh mu je je prinesel, ko je zapustil otročja leta in so mu jele rasti prve brke pod nosom, in duh ga je tudi naučil na-nje brati, zato jih tudi drugi nihče ne bi razumel. Takrat ni bilo Mace tri tedne domú, ko je šel po bukve, in Júra je bil že v groznih skrbéh zavoljo njega, — toliko, da ni obupal; zatorej se lahko sodi, da je šel neznano daleč po nje. Drugih bukev Júra ni smel v roke vzeti, ker mu je duh ostro prepovedal, pa čemu bi mu tudi bile, saj ni znal nobenih družih brati!

Grozno dolgo je strmел nocoj v bukve, bilo je že blizo polnoči. Nevihta se je vedno bolj bližala, vihar je tulil krog ogla, da

se je bajta tresla, kakor šiba na vodi, po nebu je strašno vršalo, grom je vedno huje treskal in blisk za bliskom se je vžigal križema, kakor ognjene kače. Pa vse to ni nič pretresnilo Jure, še ozrl se ni, ko so škripale stene in pokalo sleme, — bil je prestoične natore.

Ko je že grozno dolgo bral, da je bil prebral več nego štiri strani, zaprè bukve ter je spravi na polico, potem pa si vreže kos ovsenega kruha, da bi večerjal, ker je bil že zelo lačen.

„Júra!“ ogласi se duh v kotu za mizo, „pospravi vse svoje reči, kar imaš, in znosi je tje-le kraj gozda k tistemu žlamborastemu hrastu, v katerem so že sedem let sršeni; tudi kozo izženi iz hleva ter jo priveži ondi, potem pa zapri duri in pojdi stran.“

Júra se prestraši te novice, da kar ostrmi. — „Maca!“ pravi, „ti vendar pretrdo ravnaš z menoj. Glej, zunaj grmi in treska, da se zemlja trese, dež pojde in toča, da bo groza, pa me goniš iz hiše; to je preveč. In če kozo izženem iz hleva v gozd, prišel bode volk ter mi jo pohrustal, potlej pa ne bom imel več mleka.“

„Še četrť ure imaš časa!“ ogласi se spet duh, „le hitro, da ne zamudiš.“

Ko Júra vidi, da se duh ne dá preprosiťi, pospravi vse svoje imetje v skrinjo ter jo zanese pod omenjeni hrast; kajti vedel je dobro, da se z duhom ni prepirati, ker nerad veli kako reč v tretje. Ko je tudi kozo privezal pod hrast, vsede se na skrinjo, podprè obraz z rokama in milo zdihuje. — Zdajci pa plane kviško in hiti v hišo; kajti pozabil je bil črne mačke, ki je ležala za pečjó. Stisne jo v naročje, zapahne duri in hiti nazaj pod hrast. Sedaj začne treskati, da je bilo groza, vihar je razsajal, da so se lomile debele veje po drevesih in padale na tla, potem pa se vdere huda ploha, kakor bi bilo lilo iz škafa. Ubogi Júra je sedel skrčen pod hrastom, ves moker do kože, ter stiskal črno mačko v naročje, čakaje, da bi se skoraj zvedrilo. Pa nevihte ni bilo konca; hkrati se vsuje izpod neba kakor orehi debela toča in jame nabijati starca po glavi, da je hudih bolečin začel milo ječati.

„Sedaj — le poglej!“ ogласi se duh iz hiše. — Zabliska se križem, da je kar oči jemalo — in tresk! udari strela tako blizo, da je Júra kar poskočil na skrinjici in se zvrnil na tla. Ko se zopet zdrami, stala je njegova kočá vsa v ognji, strela je bila vdarila va-njo.

Júra je bil vesel, da je rešil svoje borno premoženje; le skrbelo ga je, kaj se je zgodilo z duhom. „Maca! Maca!“ jame ga klicati, pa duh se mu nasmeje pod njim v skrinji ter pravi: „Nič se ne boj, Júra, saj sem tukaj, vidiš kaj bi bilo, ko me ne bi bil ubogal.“

Nocoj je moral Júra prenočiti na mokrih tleh pod hrastom.

* * *

Drugo jutro je pasel županov pastir Miha Mrtec krave in ovce vse skupaj v dolgej Rebri, nedaleč od Škurtovega stanovanja, in piskal na postranico. Ko se je naveličal piskati, vteknil je postra-

nico v mavho, slekel pruštof, pogrnil ga na brezov štor ter se vsedel na-nj, potem pa je vzel v roke velik kos ajdovega kruha — tolikošnega, da mu je skoraj roka omahnila, in jel je zajuterkovati. Miha Mrtec pa je dobil zató tolikošen kos kruha od županove matere, ker je pasel ovce in krave sam in ni bilo treba županu dveh pastirjev. Zajuterkovaje je ogledoval lepo rejeno živino, ki se je mirno pasla po trati krog njega, in kodraste ovce, ki so se podile sem ter tje po spašovniku in se beškale. „O ko bi bila ta-le živina vsa moja“, pravi sam pri sebi, „potlej bi bil pa popolnoma srečen na zemlji! Dan za dnevom bi se pasla po tej-le trati in jaz bi pevaje hodil za njo! Postavil bi si tu-le na gričku hišico, da bi zmeraj v njej prebival, in potlej — — potlej bi se pa oženil z Nežiko z Goré, ki sem jo videl uni dan v cerkvi pri prvi maši, ki se mi je nasmejala in mi iz cerkve gredé rekla, naj pridem v Goro na žegnanje.“ Tako je mislil Miha Mrtec v svojej neumnej buči, in bilo mu je vse tako vseč, da se je jel na glas smejati, in smejal se je tako zeló, da je daleč v drugej strani jék odmeval. Ko se je že dolgo časa smejal, lotila se ga je hkrati taka otožnost, da bi se bil kmalu zjokal in sicer zató, ker je prevedel, da se to ne more nikdar zgoditi. Vstal je s štora, šel k majhnemu studentcu in oziraje se proti Gori jel je peti:

Lepšega žita ni, ko je pšenica,

Lepšega dekleta ni, ko je Kranjica.

In v drugej strani v Góri je kosila Nežika deteljo in pela:

Da bi veter potegnil,

Da bi se fantič moj videl

Meglice razgnal,

In pušele njegov.

Tako sta si odpevala dolgo časa drug drugemu, dokler ni deklica nakosila detelje in odšla ž njo domú. Miha Mrtec pa je vzel iz žepa nož ter vrezal v debelo bukev njeno imé zraven svojega.

Sedaj pride iz grmovja velika rogata koza z motvozjo na vratu in se zameša med ovce. „Ahá, to je Škurtova koza“, pravi Miha, „vjel jo bom in privezal k tej-le smrekljici, dokler ne pride stari po njo. In kedar pride, prašal ga bom, če dobim kedaj Nežiko; on je premeten in vé prihodnje reči, ki mu je naznanja njegov duh.“ Kakor je Miha sklenil, tako je tudi storil; vjel je kozo ter jo privezal k smreklji, potem pa jel premišljevati svoj revni stan, svojo mladost, ki mu ni druzega obetala, ko vojaško suknjo; kajti Miha je bil star dvajset let in sedaj ni bilo nobene druge pomoči: aut Nežika, aut puška.

Med tem, ko je Miha v dolgej Rebri pasel in tuhtal in tuhtal, kako bi se oženil z Nežiko ter se odtegnil vojaščini, hodil je Júra Škurt po pogorišču svoje ranjce kočé ter spravljal v kraj ožgane tramovje in podrto peč. Ko je vse pospravil in očedil, šel je v gozd, odsekal štiri debele bukove kole, obsekal je in zabil v zemljo ter jel delati svoje novo stanovanje. Ravno je obsekal in porezal debel vrháč ter mislil narediti podboje pri vežnih durih, ko ga zakličé

duh: „Júra! pojdi v dolgo Reber, kjer imaš privezано kozo, priženi jo domú, da jo napaseš in pomolžeš!“ — Júra položi koj sekíro iz rok, obriše si pot s čela ter gre v Reber, kjer je imel pastir Miha kozo privezано. — „Škurt!“ ogovori ga Miha, „povejte mi, povejte, če bode Nežika z Goré kedaj moja, ali pa če bodem moral iti v vojake, potlej vam pa dam kozo. Vi dobro veste, gotovo vam je povedal duh.“ Starec zmaje z glavo ter pokaže v drugo stran, kjer je zopet stala deklica in kosila deteljo. Miha se zagleda va-njo ter jame zopet peti:

Po Koroškem, po Laškem

Deklica jo žanje,

Pa ajda zori,

Ki jo roka boli.

Ta čas odveže Škurt kozo ter jo odpelje domú; Miha Mrtec pa je še dolgo, dolgo pel in gledal proti Gori, dokler ni zašlo solnce, potem pa je vzel postranico, spravil živino skup ter jo gnal domú, vedno premišljeva, bode-li kedaj Nežika njegova.

Škurt je delal do trde noči svojo bajto, in ko že ni več videl, šel je mlezt kozo, zavrel si mleko in večerjal. Nocoj ni nič bral iz debelih bukev, ker ni imel luči, mesec pa je preslabo svetil za stare oči. Nagrabil si je listja pod hrastom ter naredil posteljo pod milim nebom, potem pa se vlegel in prav sladko zaspal, in zraven njega črna mačka.

* * *

Čez mesec dni je bila že narejena Škurtova bajta in duh se je zopet preselil va-njo. Namesto s smerekovimi kožami, pokril jo je s prosenimi otepi, luknje pri stenah pa je skrbno zadelal z ilovico in mahom, da ni nobena sapica prišla skozi. Vse je stalo, kakor poprej, in stari Škurt si je veselja mel roké, ko je prvič kahal ovséne žgance na novem ognjišču.

Kvaterno sredo večer je žel Škurt resnjak za svojo kozico pod skalo na starih Beriščih, kar zagleda vrh skale belo oblečeno žensko, ki je milo zdihovala. Stari se na pol sklone in gleda pazno na skalo. Nobenega resnjaka ni mogel več odžeti; kajti roké so mu zastale in srp mu je ušel iz rok. Tako milega glasú še Škurt nikdar ni slišal; kar strmél je in debele solzne kaplje so mu tekle v sivo brado; ker je bil ganjen, ganjen do dna srcá. Ko nekaj časa gleda in gleda kot začaran, spremené se ženskini vzdihljeji v čarobno melodijo, kakoršne ni čuti med smrtnim bitjem. Bil je to glas otožen in vendar tako ginljiv in milodoneč, da se je starcu kar srce topilo. „Kdo je to? je-li gorska vila, ali je kaka druga prikazen, ki me pride motit in skušat?“ kaj tacega si je moral misliti Škurt. Že je stopil par korakov bliže k skali, pa domisli se, da morda ne bi bilo prav, ko bi se jej približal, pa kaj bi tudi hotel gori, saj ne sme ž njo govoriti? Pobral je hitro resnjak v koš ter tekél domú, da bi prašal duha, kaj pomenja ta prikazen.

„Maca!“ pravi, ko stopi v sobo ves spehan, „svetuj mi, kaj čem začeti, hude skušnjave me nadlegujejo, kakoršne nikdar ne poprej.

Star sem že, da imam vso sivo brado in bele lasé, pa nikdar se mi še ni prikazala kaka skušnjava, kakor danes. Poslušaj me, da ti povem po kratkem vse: žel sem resnjak na starih Beriščih pod skalo, kar zaslišim vrh skale milo ječanje, tako milo, da mi je srce krvavelo; in kaj je bilo gori? Belo oblečena ženska, ki je spenjala roki proti meni in potem je jela tako milo peti, da sem bil ves omamljen. Take ženske še nikdar nisem videl in tudi takega glasú še nikdar slišal, kar živim na svetu. Celó v „kislej deželi“ daleč gori na Nemškem, — kjer sem iskal pred desetimi leti kislih zelišč za neko ljubljansko gospôdo, kakor si mi ti zapovedal, ko so se izlegle v mestu neke čudne živalce in so raztrosile po vsej deželi hude žolčne bolečine in vrtoglavje —, še celó ondi nisem slišal tacega petja, pa tudi žensk nisem videl takovih. Ljubi Maca, moj hišni duh! povej mi, kaj če ta prikazen, ali je v dobrem ali slabem pomenu, ali je res ženska, ali je gorska vila? Mene teró skušnjave na stara dni, pomagaj mi, pomagaj Maca!“

Tako je tarnal stari Škurt, duh pa mu reče: „To ni niti gorska vila, niti kaka druga ženska, ampak to je huda skušnjava, ki te bo nadlegovala, dokler ne pojdeš na božjo pot na sv. Višarje. To je ravno duh iz „kisle dežele“, kjer si bral zelišča; ta jih je že veliko obsedel tod okrog in tudi tebe hoče, pa bodi le vedno trden in beri vsak večer še dva odstavka več iz bukev. Kedar ga bodeš videl, ne smeš ga ogovoriti, sicer si izgubljen in jaz zapustim za vselej tvojo hišo.“

„Maca! kedaj pa čem iti na sv. Višarje?“ praša Škurt.

„Kedar ti bodem rekel; sedaj pa pojdi v hlev; kajti koza je vteknila glavo v luknjo pri žlebu in je ne more izdreti; pojdi urno, da se ti ne zaduši!“ — In res, ko pride Škurt v hlev, meteljala se je koza pri žlebu in že hudo hrkala, pa se ni mogla oprostiti.

Zvečer je Júra dolgo bral, kakor mu je zapovedal duh, bral je vso noč in še drugo jutro do enajstih, ker Škurt je počasi bral. Sedaj ga začne nadlegovati lakota, pa ni imel kruha, da bi se pokrepčal, torej vzame košek in gre v gozd iskat gob. Danes ni šel na staro Berišče, ampak v dolgo Reber. Ravno je odtrgal nekaj lepih jurčekov, ko zagleda med dvema hrastoma zopet belo oblečeno žensko, ki pa je bila grozno grdega obraza, vsaj Júriju se je tako zdela. Pela je, ne tako milo, kakor včeraj, ampak s hripavim glasom:

I beiss nét, was soll das bedeuten,

Dass i so traurig bin itd.

Júra pomakne klobuk na oči in mirno dalje nabira gobe, prikazen pa kmalo zgine.

Ko pride domú, pristavi brž lonec gob k ognju, da bi bilo prej kosilo gotovo, kar ga zakliče duh: „Jura Škurt! pusti delo ter pojdi naglo v vas v Krokarjevo krčmo in daj tistemu fantinu, ki sedi pri mladi deklici za durmi, dve klobuti, pa prav gorki, več; potem pa pridi zopet domú.“

(Konec prib.)

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

XV. Zanos, porod, krst, dete.*)

1. Ženske si znaju 'činiti, da ne moreju zanositi deteta; ali to je smrtni greh i takove ženske se po smrti postaviju za mure, samo nekoje kaštiguje bog vre na ovom svetu. — Jedna mlada sneha si je 'činila, da nē mogla deteta zanositi a živela je z možkom glavom i grešila je ž njim. Ali nju je bil bog vre na ovom svetu kaštiguval. Kda je vre vreme dohajalo, da bi bila morala dete roditi, došla je k njoj kača na postelj i njoj je došlo tak, kak da bi baš dete rodila a nē niti bila noseća. Ovu kaču je 'morila, ali došla je k njoj drugu noć vekša kača i ona je sejnala, da joj je nekaj reklo: vezda boš morala kače dojeti i kojiti, 'da nečeš svoje dece i ako ovu 'moriš, dojde vekša. I jutro je našla riftek vekšu kaču poleg sebe. Nu ovu se nē vufala 'moriti niti ju je štela dati 'moriti, neg je povedla, kaj je čula ovu noć, i da si je 'činila, da ne more zanositi deteta. Ova siromaška žena nosila je kaču vu košarici sobom, a gda je štela ciciti, onda je cvilila i morala joj je dati ciciti. Celo jedno leto ju je kojila. Gda je vre vreme dohajalo, da bi bila vre i dete svoje ostavila od cecka, sama kača je odišla od nje. Gda je kača odišla, rekla je svojemu možu, da naj ž njom živi, more biti bi kak dete zanosila, da bi joj se bog smiloval. On je živel ž njom, ali je nē nikak mogla zanositi i gda je opet došlo vreme, da bi dete morala poroditi, samo se je k njoj vu noći kača pritislala i jutro ju vre najde poleg sebe i cvilila je i morala joj je dati ciciti. Vezda su joj žene rekly, da se naj zagovori blaženoj Bistričkoj Mariji i naj se tam spovē. Ona poslušala žene pak se je zagovorila i išla je na prošćenje a kaču si je zamotala vu beli canjek pak ju je dela v košaru i nesla sobom, ar gda se je odpravila, mam je za njom išla i cvilila kak malo dete. Dojde ona na prošćenje, ide sirota na spoved, pove kak si je 'činila pak da ju hodi kača cicit. On joj je rekel, da joj on tu ne mre pomoči, neg naj počaka, da budu oni pisali v Rim papi pak da od onud morebiti dobite kakov zakon, onda vre vam povemo i poklem morete dojeti gosponu plebanušu, on vam bo mam pisal. Ona je odišla od spovednika, ali joj je kača cvilila, morala je van iti i dala joj je vani ciciti, gde su 'si ljudi vidli i 'si su se čudili, a ona im je povedala, kak se je ž njom pripetilo i kak mora to kojiti. Bila je oblečena, kak se žene nosiju okoló Konjščine i Bistrice, imela je bele dōge robače, peču na glavi i remenom pripašen opleček.

(Tako mi je pripovjedao Štefek Šatrak iz Zamladincea te je kazao, da se je to pripetilo, prvo trideset i pet ali šest let i još nē četrdeset let poklem i da je on baš onda bio na Bistrici sa svojom ženom, i da su to

*) I.—XIV. glej Glasnik l. 1866 in 1867.

vidli i da je prava živa istina i da je on spal v jenoj parmi s svojom ženom i još jeden stavec, pak je došla ova žena s kačom nuter i spali su skupa, nego su malo spali, i povedla im je 'se, kak je delala i kak su joj denes popi rekli". Taj Šatrak je umro kolovoza 1865. Onomadne (11/1 1866) dojde Jandraš Božuk iz Lepe Glave stana prosit k mojemu gazdi u dugom koncu. Njega popitam, je li je on kada čuo šta o tom. On se je bogmao, da je videl i da je na pijacu pred cirkvom kači davala cici i povedla je, kaj je ona kriva i kak je k njoj došla kača i gda dohaja i odhaja, i da more to makar s prisegom potvrditi.)

2. Bil je jeden cimpruš, koj je bil napravil devetem ženam, kojim je igral, da su ne mogle deteta zanositi. Ova saka žena je bila žalostna, da ně mogla zanositi, i muž je jeden svoju ženu i bil, kaj mu ně nikaj mogla zanositi, ar je mislil, da je ona kriva i da si je to napravila pa joj je rekel, da je to jako zločesta zemlja, koja nemre baš nikakvoga ploda nositi. Ali ona mu je rekla, da priseže, da si ně nikaj napravila. A jem put se je ova sneha z drugom spominala, koju je ov cimpruš vodil i baš jednu zimu su išle zamuž. Rekla je njoj: nu, kak ti je? vre se dve leta nesmo vidle. Ona je odgovorila: meni bi bilo 'se dobro, nego me mož kune, kaj ne morem zanositi. A ova reče: a draga sestrična, baš ti je i meni tak, ja sama ne znam, kaj to mora biti, ali smo nesrečnu vuru išle zamuž. — Ovomu cimprušu bilo je jako žal, kaj je to napravil. Išel je na spoved, povedal je, kakov greh ima. Ali gda je to pop čul, ně ga štel nijeden spovedati, neg mu je saki rekel, naj ide k papi. — Zamladinec.

3. Tak je bila jena žena, koja je imela malo dete. K njoj je hodila 'saki den jena baba. Jen pôt je ta baba 'zela od deteta pavulice pak je nje odnesla k sebi dimov pak je ž njimi dete zašatrla. Dete je po noći počelo jako kričati i plakati, i oteklo je tak jako, da se je svetilo kak glaž. Drugi den je došel jen mōž pak je rekel, da je to dete obrano i da ako očeju on ga zvrachi. Oni su na to prevoleli. Ona im je rekel, da naj done-seju tri škafe vode i od sake hiže jeden hrdjavi kluč pak mora se to 'se pri ognju stopiti pak vu tom dete skupati. Oni su tak napravili i gda su bili vre gotovi, onda su ga pitali, kam bi deli onu vodu. On im je rekel: ako očete, da bude ona mam mrtva, onda hitim pod zelenu slivu. Oni su mu odgovorili, da to nečeju, neg da bi se ona mučila. Ona je hitil po putu vodu i ona neje nigdar se mogla stati 's posteले, na vek je ležala. — Črešnjeco.

4. Kad se dēte poradja, dēvleju na stol kruh, ar onomu dētetu nigdar kruh ne sfali. Varaždin.

5. Kad žena v hiži porodi, ne smē se tjeden dni pariti. Bednja.

6. Gda se dete narodi, koj hoče znati, je li muško ali žensko, pita: je li sēno ali slama? Ako mu se odgovori seno, znači da je muško, ako pak slama, znamenuje, da žensko. Zamladinec.

(Konec prihodnjič.)

Književni obzor.

Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. V. leto. — Jezičnik je v svojih dosedanjih pogovorih skozi pet let marsiktero obliko našega jezika lepo pojasnil, marsiktero besedo ali ime dostojno razložil, vmes pa tudi marsiktero zanimivo bajeslovno ali zgodovinsko črtico povedal; ni torej čuda, da se je svojim bralcem sploh močno prikupil, ker se nahaja v njem med bogato tvarino res marsiktera zlata vredna drobtina. To velja sosebno o V. letniku, ki govori o zgodovini slovanskih jezikov sploh, o prvih izdelkih slovanske slovesnosti, o starej povestnici slovanskih plemen i. t. d. ter nam odgrinja v svojih pomenkih lep kos slovanske starodavnosti. Bodi torej tudi ta letnik živo priporočen vsem Slovincem v koristno zabavo in v poduk. Cena po bukvarnicah mu je, kakor njegovim prejšnjim bratom, samo 50 novč.

Kratek navod za poduk v petji za kterikoli glas. Zložil Anton Förster, pehovodja ljubljanske čitalnice. — Prav dobro nam je došlo to delo našega marljivega novega pehovodja in ustreza potrebi, ki se je že dolgo čutila. Kakor pravi izdatelj sam v predgovoru, namen tega kratkega vodila je posebno ta, da ima učenec pripomoček v roki, da doma ponavlja, kar se je ravno učil. Zatorej so v začetku prav na kratko zaznamovane elementarne točke, ktere so potrebne pevцу in se jim pridružujejo potem praktične vaje. Enoglasnih začetnih vaj je 12, dvoglasnih, ki se rabijo lahko za kterikoli glas, je 5 in triglasnih 15. Jako praktično postavljene so te triglasne vaje, kajti rabijo se lahko za dva tenorja in en bas, ali za en tenor in dva basa, ali pa tudi dvoglasno brez basa, tedaj posebno tudi za sopran in alt. Pred temi triglasnimi vajami nahaja se tabela vseh Dur škál z \sharp in b . Triglasne vaje so izpeljane v vseh tonovih načinih v dur (Durtonarten) in je pred vsako posamesno vajo dotična škala in trizvuk. Posebno vrednost dajejo temu delu tudi izgledi iz bogatega zaklada vsega slovanskega opeva. Naj bode tedaj srčno priporočen ta navod vsakemu prijatelju petja, in naj nam izdatelj kmalo poda obljubljeno nadaljevanje (tonove načine v mol itd.) Dobiva se knjiga pri izdatelju v ljubljanski čitalnici po 50 n. kr. Naj bi pridno segli po njej vsi, kterim je namenjena.

Slovenska žurnalistika. Od kar nam je nemila osoda „Slovenca“ ugonobila, imeli smo Slovenci samo osem časopisov, izmed kterih so trije v Ljubljani, dva v Celovcu, ostali trije pa v Gorici, v Mariboru in v Trstu na svitlo prihajali. In tako bode ostalo tudi v novem letu, dokler se bratom Štajercem ne posreči, da kak veči političen časnik v življenje pokličejo, ki ga je nam živa potreba; med njimi sta „Danica“ v Ljubljani in krepki „Primorec“ nekoliko ponarasila, in bosta v prihodnje vsak teden na svitlo prihajala. Po tem takem šteje Slovenija I. gospodarsko-politične

tednike: a) „Novice“ v Ljubljani (celoletna cena s poštnino vred 4 gld. 20 nkr.); b) „Slov. Gospodar“ v Mariboru (celol. 3 gld.); c) „Domovina“ v Gorici (celol. 3 gld.) in d) „Primorec“ v Trstu (celol. 3 gld. 20 nkr., poll. 1 gld. 70 nkr., trimesečno 1 gld.), ki s krepko besedo zastopa pravice slov. národa. Prvo in tretjo nedeljo v mesecu bo izhajal politični list, drugo in četrto nedeljo pa bode donášal gospodarske, trgovske, šolske, znanstvene in zabavne sestavke. — II. cerkvene časnike: a) tednik „Zgodnja Danica“ v Ljubljani (velja celol. 4 gld. 20 nkr.) in mesečnik „Slov. Prijatelj“ v Celovcu (celol. cena 4 gld.), ki prinaša razne duhovne ogovore in krščanske nauke v bogatem izboru; — III. šolski polmesečnik: „Učiteljski tovarš“ v Ljubljani (celol. cena 2 gld. 50 nkr.) — in IV. zabavno-podučni mesečnik „Slovenski Glasnik“ v Celovcu (celol. cena 3 gld.); le-tu se utegne omeniti tudi zbirka izvirnih in poslovenjenih del lepoznanških „Cvetje iz domačih in tujih logov“ v Celovcu, ki je s 34. zvezkom, ki obsega začetek zanimivega Jurčičevega romana „Cvet in sad“, ravno kar svojo VI. šestko (vez. 34—39) pričelo; cena cele šestke s poštnino vred je 1 gld. 60 nkr. — V nemškem jeziku zastopata Slovence politični dnevnik „Zukunft“ na Dunaji (poll. cena 8 gld.) in novo osnovani tednik „Triglav“ v Ljubljani (celol. cena 5 gld.), na ktera obračamo pozornost vseh Slovencev, ki si tudi nemške časnike naročajo.

(*Imenik lepoznanških časnikov slovanskih*). Po želji, iz več strani razodetej, oznanjamo Glasnikovim bralcem v pričujočih vrsticah imena in polletno ceno najboljših zabavno-podučnih časnikov v slovanskih narečjih, kolikor nam je to mogoče: a) v srbsko-hrvaškem narečji: 1) „Dragoljub“, tednik v Zagrebu, 2 gld. 50 novč.; 2) „Vila“, tednik v Belem gradu, 2 gld. 50 novč.; 3) „Danica“, trikrat v mesecu v Novem sadu, 2 gld. 50 novč.; 4) „Matica“, trikrat v mesecu v Novem sadu, 2 gld. in 5) „Slavjanski jug“, ilustrovan mesečnik v Karlovcu, ki prinaša razne zabavno-podučne spise v hrvaškem, srbskem in slovenskem jeziku; cena vsacemu vezku je 50 nkr.; — b) v českem narečji: 1) „Květy“, prekrasen ilustrovan tednik z modnimi prilogami v Pragi; cena 3 gld. 60 novč.; 2) „Svetozor“, prelep ilustrovan tednik v Pragi, 3 gld. 60 novč.; — c) v polskem narečji: „Dziennik literacki“, tednik v Lvovu, v katerem se bođe tiskala z novim letom J. I. Kraszewskega najnovejša povest „Czarna polevka“, cena 5 gld. 30 novč.; — v rusinskem in ruskem narečji: „Pravda“, trikrat v mesecu v Lvovu, cena 1 gld. 10 novč.; 2) „Vsemirnij trud“, na leto 12 velicih knjig, v Petrogradu za celo leto 15 r.; 3) literarnopolitički „Rusko-slavjanski-otgoloski“, dvakrat v tednu v Petrogradu, cena 3 r. 50 k.

(*Književna novina*). V Belem gradu je zagledala beli dan jako važna knjiga pod naslovom: „Srpske narodne pjesme iz Bosne i Hrcgovine“, ktere je skupil B. Petranović in na svitlo dalo srbsko učeno društvo. Knjiga obsega na 700 stranéh množino prelepih epskih pesem starsih časov. — Letos so v Beču izdane te-le

bolgarske knjige: 1. Букваръ за малки дѣтца. Napisa C. G. Danov. 2. Прѣвы познанія. Nap. J. Grujev. 3. Кратка св. исторія. Nap. J. Grujev. 4. Малка аритметика съ четири дѣйствиа отъ простог и смѣшеног числа. Nap. J. Grujev. 5. Начрътаніе на всеобща исторія за прѣвоначални училища. По Smaragdovu i Šulginu. Nap. J. Grujev. 6. Начална книга за анатомія, физиологія и игіена. Iz englezkega. 7. Црковно пѣніе. Sastavio Visarion Chilandarac. 8. Часословъ. (Kalendar). 9. Пѣсни, пѣяни въ различни случаи у блъгарского въ Пловдивъ училище на св. Кирилла и Методія. 10. Начални познанія отъ Геометрія, приложена въ общежитіето. Napev V. Gurjev. U Carigradu. 11. Начална книга за изучение на османский языкъ. Nap. J. Grujev. 12. Пространно священо бытописаніе на църквата отъ ветхый и новый зивѣтъ. Nap. Ch. G. Danov. Sa 100 slika. — Med novimi ruskimi koledarji obrača na se pozornost „Illustrovanij kalendar“ za leto 1868, v katerem se nahajajo med raznimi drugimi podobami tudi obrazi českich pisateljev Palackeга, Riegerja in Braunerja, srbskeга pesnika dr. Subotića, kneza Gorčakova, prof. Sreznjevskега, duhoviteга novelopisca Turgeněva, slavnega romanopisca Gončarova in še mnogo drugih imenitnih oseb. — Znani česki pesnik J. Neruda je zbral svoje najlepše poezije zadnjih desetih let in je je pod naslovom „Knihy veršův“ v Gregrovej tiskarnici na svitlo dal. Cela knjiga razpada na tri oddelke: na pesmi pripovedne, pesmi liriške in na pesmi o raznih priložnostih zložene in obseга mnogo pesem, ki se smejo šteti k najlepšim izdelkom česke poezije.

Besednik.

Iz Celovca 15. decembra. Odsek za izdavanje slovenskih knjig je nedavno razglasil imenik spisov in knjig, ktere priporoča slov. Maticе odboru, naj si je pridobi in slovenskemu národu v prid s časom spravi na svitlo; danes pa bodi tudi Glasniku dovoljeno, da razodene v tem oziru kopico željá, ker misli, da bode njih spolnitev v nemalo korist slovenskeј slovesnosti, pa tudi Matici sameј. Za zdaj so naše želje te-le:

a) Mi Slovenci imamo jako pomanjkljivo nabiro slovenskih národnih pesem; zbirke naših pravlјic in pripovedek, kterih je še lepa reč med ljudstvom, pa nimamo nobene. Národno blago gine današnje dni kakor snegulja na solncu; z našimi dedi in babicami se pogrezne v grob večina starih národovih spominkov; poberimo toreј kosce, da konca ne vzemó. Gotovo bi ustregla Matica vsem Slovencem, če bi nam s časom napravila izdavo najlepših národnih pesem in pripovedek slovenskih v prav bogatem, pa skrbnem izboru.

b) Delavnost naših pesnikov je v novejših časih močno opešala; častna naloga bodi toreј slovenskeј Matici, da vzeme v prihodnje

slovensko pesništvo pod svojo posebno skrb. Kolikor jej pripuščajo denarne moči, vedno naj pesnike podpira in je izpodbuja k stanovitnej delavnosti. Pred vsem drugim pa naj nam oskrbi mimó Vodnika in Koseskega tudi izdavo zbranih del naših najboljših sedanjih pesnikov: Cegnarja, Levstika in Vilharja, o katerih vemo, da hranijo nektero pesniško cvetico še v rokopisu, ki bi jo lahko vvrstili že natisnjenim poezijam.

c) Dober roman je „velike pomembe, ne samo gledé na bogastvo idej, ampak tudi zató, ker priča, da je kak jezik dozorel za djansko rabo“; gotovo ne bi bilo napačno, da pomaga Matica tudi romanu — seveda dobremu — pot krčiti k nam Slovencem. Najboljši romani slovanski, pa tudi drugojezični v dolikanih prevodih bi bili Slovencem kaj mikavno, pa tudi koristno berilo. Aksakova „Semenaja hronika“, Krasicekega „Pan Podstoli“, Kraszovskega „Poeta i ŝwiat“, Manconija „I sposi promessi“, Cervantesov „Don Quijote“ itd. so dela stanovite cene in njih izdava ne bi bila v nečast tudi našej Matici ne.

d) Schödljerjeva knjiga „Buch der Natur“ slovi kot eno najboljših bolj po domače pisanih znanstvenih del, ki obsega v prav izvrstnej sestavi in kolikor je mogoče v leško umevnej besedi popolen nauk o naravoslovji, prirodnem zemljepisu, zvezdoslovji, kemiji, prirodopisu itd. in je pojasnjena s premnogimi slikami. Prevadena je ta knjiga že v mnogo jezikov, nedavno tudi v češčino; kaj lepo bi se pristovala ta koristna knjiga tudi slovenščini, sosebno če bi se okrasila s podobami, ki je ima česka predelava; dobro bi služila tudi pri sestavi naučnega slovnika.

e) Naposled mislimo, da bi si Matičin letopis in koledar veliko pridobil na ceni, ako bi se vsako leto okrasil z dostojno izdelano podobo kakega imenitnega Slovenca, ki mu gre zarad njegovih pismenih del ali drugih domoljubnih djanj častno mesto med slovenskim narodom! Sklepamo s serčno željo, naj bi se oglasili tudi drugi domorodci in razodeli v tej zadevi svoje misli in želje, da je slavni odbor s časom v djanji izpelje, če je po zrelem prevdarku za koristne spozna.

Iz Ljubljane. * Naj glavne stvari, ktere je odbor slovenske Matice 19. decembra obravnaval, naznanim čast. „Glasnikom“ bralcem. Iz ogovora prvega predsednikovega namestnika smo izvedeli, da je obravnava o „Debeljakovi“ zapuščini izročena Matičinemu tajniku in odborniku g. Ant. Lésarju, iz tajnikovega sporočila pa, da se je število Matičarjev narastlo na 1300, med ktere so stopili tudi milost. knezškof ljubljanski gosp. Jernej Vidmar. Slava jim! Najbolj pa nas je mikala obravnava o imeniku knjig, o katerem je „Glasnik“ že sporočal. Nasvetu odsekovemu so tudi drugi odborniki — večidel vnanji — pismeno podali marsiktere predloge. Po teh se je odsekov nasvet nekoliko spremenil in nekoliko dopolnil. Izmed vseh nasvetovanih knjig je odbor izbral si naslednje:

a) Knjige, ktere pred vsemi pridejo na vrsto in to za 1868. leto:

1. Koledar z letopisom in kakovo podobo; za vredovanje je odbor naprosil gosp. dr. J. Bleiweisa;
2. V. Vodnikove poezije, katerim se je za vrednika izvolil gosp. Fr. Levstik;
3. „Slovenski Štajar“, kolikor se bode letos izročilo rokopisa, saj prvi del;
4. „Olikani Slovenec“, kateri se je izročil g. J. Veselu.
5. Trije zemljevidi: dve obli svetá, Evropa in Avstrija.
6. Filozofična „propedevtika“, ako se izgotovi rokopis in bodo pripuščale denarne zadeve. Za to knjigo je odbor naprosil gosp. Mat. Cigaleta.

b) Knjige, ktere se bodo vrstile za onimi.

1. Koseskijeve poezije, ako pesnik dovoli, da se izdadó.
2. „Umetni zidar“ po odsekovem nasvetu.
3. Slovnic: slovenska-laška in slovensko-hrvaško-srbska, po odsekovem in gosp. Raič-evem nasvetu.
4. Starožitnosti slovanske, toda ne po prestavi, ampak le na podlagi Šafarikovih starožitnosti.
5. Schödler-jeva knjiga „Buch der Natur“, po gosp. Janežičevem in Šolarjevem nasvetu.
6. „Slovanska literatura“ ali saj „bibliografija“ po Cigaletovem predlogu.
7. Poljudna katoliška dogmatika Jirsikova po gosp. dr. Ulaginem in Marnovem nasvetu.
8. Obravnava o „Naučnem slovníku“ pa še ni bila dovršena, ampak odložena za prihodnjo odborovo sejo. Vrh tega pa je odsek sam stavil predlog: naj se rešitev o tej knjigi izročí občnemu zboru. — Za knjige te vrste je odbor pooblastil odsek za izdavanje knjig, da pridobi primerne rokopise in se pogovori s pisatelji.

S tem je Matičin odbor odkazal obširno polje duševnej delavnosti slovenskemu umu. Le urno na delo, komur je dano, voditi però omiki svojega národa na korist.

Družbe sv. Mohora XI. seja. Dne 5. m. m. je imel družbin odbor svojo XI. sejo, v kterej se je:

a) obravnovalo o zapuščini rajnega prof. M. Debeljaka in za pooblastenca v tej obravnavi v Ljubljani postavil prof. A. Lésar. Pri tej priložnosti se je izrekla želja, da bi tudi družbin Koledarček prinesel rajnega, družbinega Miklavža, životopis in sliko, če jo bode mogoče dobiti. Prihodnji dan, na Miklavževo, so opravili vsi duhovni odborniki za rajnega dar sv. maše.

b) volil dvojni presojevalni odbor za rokopise, ki so družbi vsled razpisanih daril do 5. dec. dospeli. Ti so povesti: „Danilo“ in „Kmečkega cesarja sin“ in pa gospodarska spisa „Umni sadjerejec“ in „Kratkočasni pogovori o sadjereji.“ Predložila se je v presojo tudi naučna pesem „Božja pot“. O teh in o spisih, v zadnjeji seji vloženih, bode se v prihodnjeji seji poročalo.

c) govorilo o potrebi, da se nekoliko preuredi sedanji opravljeni red, in naročilo tajniku, da napravi načrt novega opravljenega reda, ki se bode v prihodnji seji pretresel, potem natisnil in vsem dosmrtnim družnikom v presojo poslal, da ga po čezpolovičnici glasov potrdijo ali ovržejo, predno zadobi občno veljavo.

d) vsled §. 4 opravljenega reda sklenilo, da se morejo v prihodnje samo posamesne osebe in farne ali šolske bukvarnice (ne pa cele rodovine ali hiše) s 15 goldinarji vpisovati za dosmrtno družnike; kar jih je pa že vpisanih, te ostanejo dosmrtni udje, dokler rodovina, ki se je vpisati dala, na hiši živi. Kakor hitro pride hiša tujej rodovini v roke, ugasne tudi pravica do družbinih bukev.

To je kratki posnetek pogovorov in sklepov v zadnji družbini seji.

Dramatiško društvo. Prvo društveno leto dramatiškega društva je končano in z novim letom začenja se drugo. Akoravno se ni oglasilo toliko podpornikov temu za razvitek slovenske dramatike toliko važnemu društvu, kakor bi bilo želeti in kakor je pričakoval osnovalni odbor, vendar je spolnilo društvo po moči prvo točko svojega namena ter dobijo društveniki za prvo leto štiri vezke „Slovenske Talije.“ Razposlala sta se vže 2. in 3. in naznanja se, da 1. in 4. dobodo čestiti gg. društveniki kmalo po novem letu, ker je tiskalnica preobložena z delom in se tudi pričakujejo za prihodnje vezke nalašč naročene nove črke.

Osnovni odbor je imel zadnji seji 23. in 28. p. m., v kterih se je posvetovalo o prvem občnem zboru in nekterih spremembah pravil, ktere bodo tem potrebnejše, ker bode tako treba pravila osnovati in deloma predelati po novej društveni postavi. Glavnejše nasvetovane preuredbe so, da se vže v pravih izreče, da vsak ud dobiva vse po društvu izdane knjige brezplačno, da se razun letnikov, ki plačujejo po dva goldinarja na leto, vrstijo tudi ustanovniki, ki plačajo za vselej 40 gold. naenkrat ali pa v štirih letih po 10 gold. in konečno, da se pomnoži društveni odbor za nekoliko glav. Prvi občni zbor se ima sklicati meseca januarja, dan se bode naznanil društvenikom po posebnih vabilih. Nadjati se je, da pristopi v novem letu mnogo novih udov, da bode moglo društvo krepko nadaljevati svojo delavnost, za katero mu bode treba materijalne podpore vseh rodoljubov. Posebno slavne slovenske čitalnice, in med njimi zopet iste, ki imajo svoje diletantiške družbice in gojijo dramatiške predstave, naj bi bile krepke podpornice dramatiškega društva, in naj bi storile, kar so dozdej zamudile. Dramatiško društvo se je že zdaj pri izdaji svojih knjig posebno oziralo na njihne potrebe in bode to storilo tudi v prihodnje. Ravno tako naj bi ne zamudil nobeden rodoljub pristopiti k društvu, katero utegne mnogo koristiti, ako bode našlo dostojne podpore, da ne bo samo životarilo, temveč da bode moglo krepko živeti in čvrsto napredovati. Bog daj srečo in obilo število novih podpornikov! Denarji — dva goldinarja

za eno leto — naj se blagovoljno pošiljajo društvenemu zač. blagajniku, g. Žagarju, deželnemu kontrolorju v Ljubljani. Predstave napravilo je društvo tri, vse v čitalnični dvorani. Obširneje bode govorilo o eni in drugi stvari letno sporočilo, katero priobčimo v prihodnji številki.

Matice lidu. Pod tem imenom je bilo v začetku preteklega leta novo društvo za izdavo dobrih in cenih bukev českih in Pragi ustanovljeno. To društvo, za katero plačuje vsak ud samo 1 gld. na leto, prav lepo napreduje in šteje že v prvem letu 5047 udov, tako da bo moglo že letos šest knjižic na svitlo dati. Dve knjižici: „Obraz slovanstva“ od Fr. B. K. in zgodovinska povest „Pašek z Vratu“ ste že zagledali beli dan; v tisku ste pa „O národní osvětě“ od Vlčka in „Život na Rusi“ od Hellerja. Za natis se pripravljajo: „Jan Žižka“, „Jiri z Poděbrad“, „Prosto národní hvězdárství“, „Zaklady národního hospodárství“, „Technologie pro lid“ itd.; tudi narodopisno mapo slovenskih národov“ bode ta matica izdala. Za vsako tiskano polo izvirnega dela je odločil odbor celó 35 gld., da bi zbudil med pisatelji še večo delavnost na književnem polji. Naj krepko napreduje!

(*Umelécka Beseda.*) Dne 15. grudna se je vršila v Pragi glavna srenja sloveče „Umelécke Besede, ki je tako rekoč središče vsega znanstvenega in umetnega življenja československega národa. Iz letnega sporočila, ki je je priobčil tajnik V. Hálek, je razvidno, da je šteló društvo 797 udov. Kot utemeljitelji z zneskom 100 gld. so bili preteklo leto pristopili grof J. Harrach, knez Ferd. Kinsky, vladika Strossmajer, grof Ervin Schönborn, g. N. Cenov iz Ibrajlova in še mnogi drugi gospodje. Društveni starosta je spet izvoljen šolski svétnik Wenzig in njegov namestnik prof. Purkyně. Letos sme društvo že 4000 gld. potrošiti za znanstvene in umetne zadeve!

(*Prof. Purkyně.*) Sloveči naravoslovec in profesor praških viših šol Dr. Jan Purkyně je obhajal 17. grudna svoj osemdesetletni god; Praga mu je napravila na čast sijajno bakljado. Izročila se je nestorju českih pisateljev krasno izdelana svetinja, ki ima na ličneji strani izvrstno posneto sliko slovečega moža z nadpisom Jan Purkyně; na drugej strani pa je izobražen duh vede, ki drži v desnici venec in se ozira po simbolu zdravilstva, po kači iz zdelice pijočej; njemu na strani so pa atributje učenosti in slika meksikanske rastline „Purkinjica nodosa“ z obrobim nadpisom: Nesmrtelný v narodu a vědě nepočítá let“. Naj Bog še mnogo let ohrani tega velikana slovanske vede!

* Umetno delo „Gallerie slavischer Zeitgenossen, ki obsega 200 svetlopisnih obrazov najimenitnijih Slovanov, prišlo je ravno kar na Dunaji v dveh izdajah na svitlo. Navadna izdava veljá 38, prekrasno vezana 48 gld., izdava, ki obsega samo obraze imenitnijih Slovencev, pa 4 gld. 80 novč. Kdor pa vsega zneska ne more h krati plačati, ta naj pošlje s prvim naročilom za navadno izdavo 8, za prekrasno 12 gld.; ostali znesek pa utegne v 5–6 me-

secih popolnoma plačati. Posamesni obrazi iz te bogate nabire dobivajo se po 40 novčičev. Naročila in denarji naj se pošiljajo pod naslovom: „An die slavische literarisch-artistische Verlagsanstalt in Wien, Josefstadt, Daungasse Nr. 6“. Naj se oglasi tudi izmed možnih Slovencev prav obilo naročnikov na to preimnitno delo!

Vabilo na naročbo. S pričujočim listom je pričel „slov. Glasnik“ svoj XI. tečaj; zato vabi vse dosedanje podpornike in sploh vse prijatelje domače lepoznavske slovesnosti na blagovoljno naročilo. V duševnem oziru nam je zagotovljena krepka podpora blizo od vseh imenitnejših domačih pisalcev; Bog daj, da materijalna podpora za duševno predaleč ne zaostane, da se bo mogla tudi pričujoče leto nakloniti mala podpora slovenskim pisateljem. Napravilo se je 1. lista več iztisov, da moremo ž njimi vsem novim naročnikom postreči. Letna naročnina iznaša 3 gld., pollétna 1 gld. 50 novč. Naj čestiti rojaki blagovoljno pritekó na pomoč našemu edinemu lepoznavskemu listu. Naročila in dopisi naj se pošiljajo pod naslovom: „Vredništvo slov. Glasnika v Celovcu“.

Vredništvo.

Oznanilo zastran cvetja. Vezek 34. (VI. šestke L. snopič), ki obsega začetek jako zanimivega izvirnega romana „Cvet in sad“, razposlal se je pred nekoliko dnevi vsem čest. naročnikom; 35 vezek izide prihodnjega meseca. Naj gg. nabiralci naročnikov blagovoljno poberó naročnino in jo nam (najbolje naravnost v Blaznikovo tiskarnico) najprej ko je mogoče poslati blagovoljijo, da bode izdava redno napredovati mogla. Pri tej priložnosti vabimo vse č. gg. domorodce na naročbo VI. šestke (vez. 34 — 39), ki velja s poštnino vred 1 gld. 60 nkr.

Imenik čast. gg. celoletnih naročnikov: 1. J. Škofic, župnik v Suhoru; 2. O. Fr. Pirc, kand. gimn. učiteljstva v Gradcu; 3. Dr. E. Costa, mestni župan v Ljubljani; 4. gospodičina Maria Treo v Mali vasi; 5. L. Ferčnik, župn. v Žabnicah; 6. M. Ambrož, kapl. v Žabnicah; 7. dr. A. Magdič v Ormožu; 8. dr. A. Vojska, c. k. sodn. svetovalec v Novem mestu; 9. J. Staré, namestni učitelj v Oseku; 10. K. Rudež, grajščak na Gracarjevem turnu; 11. O. Herm. Venedig, gimn. prof. v Št. Pavlu; 12. O. Karol Robida, c. k. gimn. prof. in prednik benedikt. samostana v Celovcu; 13. A. Lesar, c. k. prof. v Ljubljani; 14. Drag. Šauperl, kapl. v Laškem trgu; 15. o. Engelb. Volk, nam. prof. v Novem mestu; 16. o. Modroslav Merk, gvardijan v Nazaretu; 17. J. Volčič, kapl. v Kastvu; 18. J. Kovač, učitelj v Lipalji vesi; 19. J. Sever, kapl. v Loki; 20. Sl. čitalnica v Mariboru; 21. A. Respet, prof. bogoslovja v Gorici; 22. M. Pirc, stolni vikar v Gorici; 23. A. Božič, kpl. v Renčah; 24. sl. čitalnica v Ajdovščini; 25. A. Lenasi, kpl. v Logatcu; 26. J. Varl, župnik v Krašnji. (Dalje prih.)

Listnica. Srčna hvala vsem gospodom nabiralcem naročnikov; „Cvetnik slovenske slovesnosti“ je že v tiskarnici; g. J. G. v L. Povest se je izročila družb. odboru v presojo; v prihodnji seji se bode o njej poročalo; g. F. Č. v L. Za družbin „Koledarček“ in „Večernice“ se bodo prejemali krajši spisi še do srede meseca svečana; g. Š. G. v G. Srčna hvala; zaželene knjige nimamo nobenega iztisa; g. F. R. v G. Kmaló se porabijo; omenjenih reči prosimo; g. L. G. v K. Jako nas boste ž njim razveselili; g. F. K. v Z. Prepozno došlo; g. J. K. v L. Satire v tej obliki še ne bodo za natis; o povesti pozneje, ko jo utegnemo prebrati; g. F. C. v B. Hvala; g. J. S. za IV. l.; -g. dr. G. K. v G. Dobro; prosim vsaj do 15. t. m.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič v Celovcu, tiska pa J. Blaznik v Ljubljani.